

శ్రీ రస్తు

మయూర మహాకవిరచిత

సూర్యశతకమ్

ప్రహ్లాదీ ఆకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారి

తెనుగుపద్యములు

(లఘు టీకా సహితము)

చెన్నపురి:

వైమిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

చేబ్రకటితము.

1950

red.

[Price 0-8-0

సంస్కృత గ్రంథములు

ప్రతి 1-2 రూ. ఆ.

ముతుసంహారము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	1	0
కాదంబరి	...	3	8
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము	...	1	12
డిటా సంస్కృతాంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	3	0
కవిరాక్షసీయము, ద్వ్యర్థికావ్యము, సంస్కృతాంధ్రటీకాతాత్పర్య సహితము.	...	1	0
గీతగోవిందము, (అష్టపది), ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవివరణసహితము	...	2	8
దశకుమారచరిత్రము	...	1	12
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	2	8
పుష్పబాణనిశానము, సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్యానసహితము	...	0	6
పంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు	...	0	6
ప్రహసనము, కాళిదాసకృతము	...	0	6
బిల్వణచరిత్ర, సటిక, చక్కనికూర్పు	...	0	12
భర్తృహరిసంభాషితము, సవ్యాఖ్యానాంధ్రటీకాతాత్పర్య సహితము, ఏనుగు లక్ష్మణకవి, ఎలకూచి బాలసర స్వతి, పుష్పగిరి తిమ్మన - ఈమఱ్ఱరి ఆంధ్రపద్య ములుకూడ యిందు చేర్చబడినవి	...	5	0
భారవి, సవ్యాఖ్యానము, 9 సర్గలు, చక్కనికూర్పు	...	1	8
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవ్యాఖ్యానసహితము, 3 సర్గలు...	...	2	8
భోజచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	2	8
మణిమంజరీ భేదిని, రామయోగీంద్రవిరచితము	...	0	8
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు, చక్కనికూర్పు	...	1	4
,, 3 సర్గలు, సమాసతాత్పర్య, సంస్కృతాంధ్ర వ్యాఖ్యానసహితము	...	ఆము	
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	...	0	12
డిటా సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్యానసహితము, చిన్ననైజు	...	1	12

శ్రీ రస్తు

మయూర మహాకవిరచిత

సూర్య శతకమ్

బ్రహ్మశ్రీ ఆకుండి వ్యాసమూర్తికాస్తులవారి

తెనుగుపద్యములు

(లఘు టీకా సహితము)

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము.

1950

All Rights Reserved.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS
Madras.

ఉ పా ధ్య త ము

అంధ సూర్యశతకమునకు మూలము సంస్కృతమున మయూరకవిచే విరచింపఁబడిన సూర్యస్తుతిపాద్యమునకు స్తోత్రశతకము. అది స్రద్ధరావృత్తిబద్ధముగా నున్నది. తద్రచయితయగు మయూరకవి పండితలోకమున నాఁడును నేఁడును జాలఁ బ్రసిద్ధి జేసినవాఁడు. అశ్వినీదేశకాలములు విప్రపతులుపొందక నిష్క్రష్టములై యున్నవి. మయూరుఁడు కాశ్మీరకుఁడు. బాణనితో సమానముగా హస్తవర్ధనునిసభ నలుకరించిన వాఁడు. ఇతనికాలము వివాదాస్పదముకాదు. దానికి విమర్శకులు చూపిన యుపపత్తులతో సమానబలములగు మఱియొకటి నుదాహరించుచున్నాము. మహాకవి దండి యవంతిసుందరిలో—

శ్లో. భిన్నస్త్రీక్షముఖేనాపి చిత్రం బాణేన నిర్వర్ణః
వ్యాహారేషు జహకాలీలాం న మయూరః.....

ఈశ్లోకమున నుత్తరభాగము పతితమైనను బాణమయూరుల కాస్తసాహిత్య వివాదవిలాసములు వారలకును రసికులకును గేవల మాహ్లాదకరములను విషయముఁ జెలఁపఁగలదు. పద్మగుచ్ఛుఁడనుకవి నవసాహసాంకచరితమునఁ గథానాయకునిమృగయావిహారము వర్ణించు ఘట్టమున—

శ్లో. సచిత్రవర్ణవిచ్ఛిత్తి హరిణో రవసీపతేః
శ్రీహర్ష స్తేష సంఘటం చక్రే బాణమయూరయోః.

ఇందు క్షేపచమత్కృతిఁ బ్రయోగించిన సచిత్రవర్ణవిచ్ఛిత్తిహరిత్వ మటుండగా బాణమయూరుల విద్యాసంఘర్షము వ్యక్తమగుచున్నది. కావున మయూరుఁడు హస్తవర్ధననరేంద్రునికాలమునా, అనగా క్రీ. శకము 600-630 కాలమున నున్నవాఁడు. ఇతఁడు సూర్యశతకముగాక 'మయూరాష్టకము' అనుకృతిని రచించినట్లు తెలియుచున్నది. 'సుభాషితావళి' మొదలగు కవివాక్యముచ్చయముల మయూరునివని శ్లోకములు గానవచ్చుచున్నవిగాని యవి చాటువులలో కథాప్రకరణోద్ధతమునా తెలియరావు. నిద్యత్సభలలోఁ బూర్వకవికృతపద్య మిచ్చి రసభావప్రకర్షము తఱుగఁకుండ వాక్యాం తరమున రచింపుఁడనియు లేక ప్రాచీనశ్లోకమున నొక్కపాద మిచ్చి సమన్యగాఁ బూరింపుఁడనియు వినోదములు నలుపుచుందురు. మయూరుని క్రిందిపద్య మమరుక కావ్యములొని "క్షిప్తాహస్తావలగ్నః" అనుశ్లోకమునకుఁ బ్రతిపద్యముకల్పించెను.

శ్రీ. పశ్చిమగృహస్థాన్నిరస్తః సరభసవిధతో హస్తమాలంబ మానః
క్షీప్తః కేశాంతలగ్నశ్చరణనిపతితః సుభ్రమోక్షేష్వమాణః
ఆలింగకౌ దైత్యనారీః పరవశముపలాభేక్షణాః సాపరాధః
కామివోద్ధామరాగో విశతు పశుపలే సాయకాగ్నిః శ్రియః వః.

పద్యమునకు పంచనాంతరభంగిగానున్నందున సినియు నట్టివినిోదకాలములలోఁ బ్రకటించిన చాటువేమో యని తోచుచున్నది.

మయూరకవి వాగ్దంభనము మిక్కిలి ప్రాథమైచది. ఆర్థము గంభీరమై పాండిత్య వైదగ్ధ్యములకుః దావలమై శబ్దరచన అశిథిబంధమై యక్షిప్తమై ప్రతిపదసగ్రహియై యుండును. ఇది కేవలము సూర్యభక్తులకేఁబాక సాహిత్యరసాస్వాదనిపుణులకు నైశము పఠనీయమగుట నుప్రసిద్ధము. ఆకృతిలోఁ జిన్నదైనను, నిట్టిగాఢకృతులఁ చెనిఁగించుట యొకయు లఘుక్రియ కానేరదు. భాషానువాదమున ప్రయోజన మధికమైనను నదియు వాదప్రణాళిక విద్యజ్ఞనాదరముకూడ భేదిల్లుచున్నది. ఈయంశమున నొక్కింతఁ జెప్పఁ దలఁచివారము.

ఆనువాదప్రక్రియ పలుతెలుగుల విలసిల్లును. యథామూలముగాఁ బావపూరకములగు నర్థశేషముగలిగించుచు ముక్తకమునకు ముక్తకముగా వృత్తమునకు నర్థాయ సారము జాతివృత్తమునై న్యూనాతిరిక్తములు లేక యర్థమును చెనిఁగించుటయే మొటి పక్షము. కొన్ని విశేషణముల వ్యర్థములను భ్రమతో లేక తెలుఁగున నిమిషింపఁగాకయో విడిచివైచుచుఁ బద్యపూరణమునకు నడుమ స్వకపోలకల్పనలఁ గూర్చుచు వృత్త మాత్రకు నతిక్రమించినచోఁ బాచపాదియో, పట్నాదియో రచించుచు ననుసరించుట రెండవ ప్రక్రియ. మూడవది కేవలము, ముక్తకములుగానప్పుడు నులకమహానులకములఁ బాదపూరకములఁ జేసికొనుచు భాషాచింతదేయపద్ధతిఁ జెనిఁగించుటయే. ఈభిన్నముఖామూలముగాక రసోచితముగా మంచిజాలీయమర్పావసరించి నన్ని కేసుక్రము. భారత రామాయణాదు లీసరణినే తెనిగింపఁబడియే. అమరుశతకాదిముక్తక కావ్యములఁ బ్రాయశః నాటకములును భాషాకావ్యములగునప్పుడు మొదటిసరణియే కవిజనావలంబక మగుచున్నది.

పదగుంభనములలిత మధురమైయర్థము ప్రసన్న గంభీరమునఁబ యనువాద మేమూలగ్రంథ మనుబుద్ధి నింపఁజేయుట ప్రథమక్షేపము, రెండవది యర్థాయసారము మూలపద్యచ్ఛందమునకు సాశాస్త్రముగా లేక సమానపరిమితముగా భాషలో వృత్తభాతుల నేనుకొనుట. మూడవక్షేపము మూలపద్యములొంగల ధ్వనివిశేషములును శాస్త్రాంతరహస్త్యరూపనములును, చరిత్రాంశసంఘటనలును, క్లేషభంగుల నేకదేశస్తుతి నిందాగమకవిధానములును

గమనించి దాని నెట్ల ననువాదమునఁ దెచ్చుట, ఈమూఁడుష్టేకముల ననువాదకరణములొ సాధారణ లక్షణములు.

భాషాంతరమునకుఁ దెచ్చునప్పుడుగల ష్టేకముల కుదాహరణము తెలుగువారు చరిత్రను సంస్కృతము ననువదించునప్పుడు ప్రతిపద్యము న్యూనాతిరిక్తత సుభ వించెను. సభంగశ్టేషముగలచోట కవులకుఁ గలుగుసూక్టమునకు సేరలేదు. మూలపద్యములు నీర్లుపృత్యమును గాఢబంధమునైనచోఁ దెనుగునఁ బంచపాదికలు లేక నీషములు గాకున్న గీతమాలికలుగాఁ గూర్చులసి భాషకుఁగల సహజసౌందర్యముఁ బెడఁ బాపుచుందురు.

సూర్యశతకము రచనాపాటవముతో సంపన్నశుద్ధియు సర్థగాభిర్యముచు నుల్లేఖనవైదగ్యమును గలదనట నిస్సంశయము. దానిలోఁ బాదపూర్వకములగు పాల్ల పదములకు నవకాశమే లేదు. మఱియుఁ దెచ్చుచోటులు నానాకాస్తఃభావరచయము ప్రకటించుచున్నవి. ఇట్టికృతిఁ దెనిగించునప్పుడు సంస్కృతమునఁ గనివ్యవక్షము వ్యాఖ్యాన కౌశలమును దెనుగున ప్రయత్నజనితమగు లలితమధురవాప్సరిస్పృహమును ప్రధానగుణములు. ఈరెండింటి నేనికొనునదీనను భాషాంతరీకరణము పండిత్యాభు కెక్కనేరదు.

సూర్యశతకములోని పెక్కుపద్యముల శ్రీనాథులు కాశీభండారికావ్యములఁ దెనిగించి తమరచనకు పన్నెదెచ్చుకొనిరి. పూర్వకవులు తెనిగించునపుడు రసము, భావము లేక ధర్మాదిప్రతిపాదకార్థశేషమును వివరించుచు మూలమునకు వ్యాఖ్యాన ప్రాయముగాఁ గూర్చునేర్తురు. దానిలో వైశద్యమునకుగా న్యూనాధికత లుండును.

శ్లో. న్యుక్కుర్యన్నోషధీశేముషితరుచిగుచేహషధిః ప్రోషితాభా
భాస్యద్ధావోద్ధతేన ప్రథమమివ కృతాభ్యుద్ధతిః పావశేషి,
పక్షచ్ఛేదప్రణాస్యస్సృత ఇవ దృషదోదర్యయన్ ప్రాతరక్రే
రాతామ్ర ప్రీప్రభానో రవభిమతమదే నః దగధ్యుద్ధమో నః.

౩

అనుష్టోకమునకు శ్రీనాథుఁడు—

సీ. ప్రాతేయకరణబింబంబు విల్వైలఁ బాటి యస్తాచలంబుపై నక్రమిల్లు
వరుసతో నోషధి వల్లిమతల్లులు కాంతివై భవలక్ష్మీ కచ్చువదల
రవికాంతపాహణరత్నములూ దుద్బి యగ్నిప్రత్యుత్థాన మాచరింపః
బ్రహ్మబంధకారధారాచ్ఛటావటలంబు పంచబాగాళమై పాటిపావ
గీ. నుదయవర్వతకటకగంతోపలములఁ, పక్షమూలచ్చిప్రణభవమైన
నెత్తు రనియెడువిదితిన్ నివ్వటిల్ల, భానుకరణంబు లూకొన్న ప్రాకె నభము.

దీనిలో మొదటిరెండుపాదములకు నేకాన్వయము సుకరముగాఁ దోచును. తీవ్రధీశుఁడు విలయము నెందఁగా నోషధీసతి ద్యుభిమునే విచ్చాయనొందె ననుశుచా శబ్దమునఁగల కరుణారసానుభూతము సూచించఁబడక నాల్గవపాదమున నంధకారప్రవి
లయ నుధికిముగాఁ జెప్పఁబడియె. వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు.—

పం. గతకాంతిఁ బలిగిష్టిమాయఁ గడుకోకం బుదిన ట్టోషధి

నలిదిక్కార మొనర్చి ము స్రవిశిలానప్తార్చిభృగ్దత్తా

యశముల్ నాంగిప్రాప్తుగా త్తములఁ బత్తోచ్చిత్రయశోశిత

శ్రుతము ల్నాఁగనఁజేయు తామ్రరవిఘ్నస్తుల్ పాపము ల్గూఁపెడున్.

౨

ఇందోషధీసతికర కావ్యభక్తికరించఁబడియెఁగాని పాపానాభృద్ధి యని వ్యర్థ పదప్రయోగము సమాధిమునఁ దదర్థము కూర్పుటనే నన్నిహాస్యాని ప్రత్యుత్థాన భంగియుం దత్ప్రయోజనమును మఱుగుపడియె. 'మున్' అను ప్రసంగబద్ధ మేకదేశముగా నొసగిపోయె. ఇట్లే మఱియొకట్లోకము నుదాహరింతము.

శ్లో. మిలచ్చుత్సవిజిహ్వాశ్రుతిజడరసనం నిఘ్నిత ప్రాణవృత్తి

స్వవ్యాపారాక్షమత్వత్పరముఖశమనశ్వాసమాత్రావశేషమ్.

విస్త్రాంతంగం పులిత్వా స్వపదహారతాదశ్రియం వోఽర్కజన్మ

కాలవ్యాధావలీడం జగదగదభివోత్థాపయన్ ప్రాకృప్తాపః.

31

దీనిని శ్రీనాథుఁడు ప్రకరణోచితముగాఁ గొంత వర్ణించి తెనిగించె.

సీ. నేత్రంబు లుద్వేషవిస్ఫుల్పహాత్వమునొంద శ్రుతిఫలంబులక క్షిణోక్తువడఁగ

ప్రాణేంద్రియజ్ఞానకళయేరుసారుగా జిహ్వావివేకంబుచిరుతవోవ

నంతరంగమున మోహంకారము గ్రమ్మఁ దళవు చేష్టదనిర్వృతపహింపఁ

ప్రాణముల్ శ్వాసమాత్రమునఁ బర్యవసంపఁ దలచిర యెఱుఁగనిదశఘటిల్లఁ

గీ. బాహుగఱచిన మూర్ఛిత్వబడినయట్ల, పడిని సాశ్వాత్క చేతఁబలు నుదజనులు

తరణదీధిలలేమిఁ జైతన్య మెడలి, వితతనిద్రాసమావేశవిహతులగును.

ఇందు కాలభంజంగదష్టపరిచయవల్లఁ గలయనుభాషములు పాపేంద్రియముల స్వకర్తత్యాగముం దక్షిణసమీపజైతనచిహ్నములును సూచించఁబడియె.

వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు.—

విగతార్థగ్రహపాటవేంద్రియము నావిరూపతనిశ్వాసి ను

చగతింజేప్తలు. దక్షిణ బుద్ధిసెడి వాచాహీనమై దీనమా

జగమున్ గాలభంజంగదష్టముఁ జిశిత్సన్వేగఁబ్రత్యుత్థితం

బుగఁ జేయంగలఁజెఱుఁగె యద నినస్ఫుర్తుల్ సిరుల్ మికిడున్. 31 అని తెనిగించి.

అనుభావసంపదచే గావ్యమును దత్తవశిష్టయనుశ్రుతిపార్థముచే శాస్త్రమును గౌరవము నొందును. ఇందుఁ బ్రాచీనమూర్త్యుగ్రహపాటపమనీ శేవలశాస్త్రబోధకమగు తత్త్వవాక్యము కావ్యరసపోషకము గావేరదు. తత్త్వదనుభావవిరణముచే గాని మూర్ఖావస్థ తన్వయాకరణము నొందింపఁజాలదు. ఇఁక వాచాహీనదీనశబ్దములు గతార్థాధికార్థద్యోతకములు. శబ్దాలను బహువచనము మూలనాతమునఁ గానరాదు. ఈవిధముగాఁ దెనిఁగించుభంగిగోదముల గుఱ్ఱించుట కుదాహరించితిమిగాని తట్టో పోద్ధాటనకుఁ గాదు.

అకుండివ్యాసమూర్తికాస్త్రిగారు సాంధ్రసండితలోకమునను నుప్రసిద్ధులు ఇంత కాలమునకుఁ బిన్నపి వీరగ్రంథముల విమర్శించుట భావ్యముగాదు. వీరు రచించిన గ్రంథాంతరములు పెక్కులు గలవు. అవి స్వచ్ఛందభవినశ్రుతానాధారితములగుచు సరళశబ్దార్థగుంధనలుగలవై విలసిల్లుచున్నవి. సూర్యకళకము మూలము గాథబంధమగుటయు మత్తేభకార్థాలవృత్తములే సుందరముల నిగ్రహించుటయు మూలములలోని ధ్వనితార్థమును నైత సాంధ్రమునఁ దేఁగోరుటయుఁ గారణముగాఁ దెనుఁగున నించుక ప్రసాదగుణము తఱిగి క్లిష్టతైలివలఁది గానవచ్చుచున్నది. అందుచు బర్యాలోచింప మూలశ్లోకములుగూడఁ గొంత శ్లేశదాయకములే. బాణకవి మాయూరము ప్రతి స్ఫురియైనను దత్తవశిష్ట యితనికవితలఁ గానరాదు. కొన్నిపట్టములు వ్యాఖ్యాన సాపేక్షములు. అట్టివి తెనుఁగునఁ గాతన్యమువహింపకుండుట యోశ్చర్యము. ఇంతకుఁ బ్రసిద్ధరూఢపప్రయోగమే సుభగము; శాస్త్రవిషయము పెఱు. అర్థమిమునుక పోయినయెడల మాటుమూలపదములు (మార్గవులు) స్ఫురించుచుండును. వాని సాధారణముగా సుకవులు మెచ్చరని పెద్దలు వచింతురు.

వ్యాసమూర్తికాస్త్రిగారు సంస్కృతమున నిష్కృష్టపాండిత్యముగలవారనుట మూలానుసరణమే వేధంగులఁ జాటుచున్నది. తెనుఁగున నించుక క్లిష్టపాకమునకు మూలార్థదోషము, వృత్తివేషగ్రహణమును గారణములని పునరుక్తిగా వచించెదము. కొన్నిశ్లోకముల వీరు మిక్కిలి సుందరముగాఁ దెనిఁగించిరి.

వసివాళ్ళొడుబిసాధమంచుచునోవాతాశిలోకంబుపే
రసమర్థం బగునంచు నేపరము లోకాలోకభూవృత్తటిన్
వెన నూర్ధ్వజ్జుభాండభండవశనావేగంబునకొ దోర్బృష్టనిన్
బోసఁగంగాఁ జొరకెందు నేగు రవిరుహ్మరాంబు మేల్లికిమన్.

వీరు మహా ప్రయత్నములేకయే లాఘవముగలుగఁ క్రొందివొకమును చెనిఁగించిరి.
 బిభ్రాణశ్శక్తిమాను ప్రశమితబలనత్రారకౌర్జిత్యగుర్వీం
 కుర్వాణోలీలయాభఃశ్శిఖినమసి లనచ్చుద్ర కాంతావభాసమ్
 ఆదద్యాదంధకారే నతిమలిశంసీ మాపహన్ వీక్షణానాం
 బాలాలక్ష్మీ మపారామపరభవగహోఽచార్య లేరాభవోఽః. 25

ఇందు బాలాశక్తివము కుమారస్వామివలె నున్నదిని సామాన్యధర్మము క్షేమము
 గూర్చుబడియె. శక్తి తార కా భఃశిఖి చంద్రకాంతాభ కాదిపదములు నేర్పుగాఁ జెనుఁ
 గునఁ దేబడియె.

బలవత్తారకమంత్రసంక్షకణశుంభచ్చక్రిసచ్చంద్రకాం
 తలనద్వోత్తశిఖివృక్షాక్రమిశయద్ధామాంధకారాలిపు,
 మృలనేత్రోత్పవారిబాలదివసేశజ్యోతివిద్యోతిల
 త్స్వలుమీకీచ్ఛుద్వితీయపావకతనూజాండోయనంజయ్యనన్. 26

ఇందు అంధకారేరశిమలిశయినీం 'చంద్రక+అంతావభాసం' అనుస్థలములు
 సుందరముగా నాంధ్రీకరింపఁబడియె. ఇట్టి వెన్నియేని యుల్లేఖింపవచ్చు. ముక్తక
 గ్రంథము నీనములుగా గీతములుగా వృత్తమాలికలుగాఁగాక నియత వృత్తములలో
 స్వ్యాసాధికతలు లేక యర్థము నుపాదించుచుఁ చెనిఁగించిన యంత్రకృష్టతలలో నిడి
 యెకటి యని కంతోక్తిగాఁ జెప్పఁదగు. మూలమునై శ మించుక కనిన పాకమునఁ బడి
 సుందన నాంధ్రీకృతియఁగొంత కానినమువహించెను.

బ్రహ్మశ్రీ వాసుదేవశాస్త్రులవారి మృచ్ఛకటికము కొందఱి నాగానంపము
 చెనుఁగుని నర్థముకాకుండ మూలగ్రంథపరామగ్ధమావశ్య మగుచున్నది. ప్రసన్న
 మగు మూలగ్రంథ మాంధ్రమున నన్వయక్షేపమునొనఁగిని శోచనీయము.

బ్రహ్మశ్రీ వ్యాసమూర్తిశాస్త్రులవారిజన్మజీవితవృత్తముల నధికరించి స్థలాంతర
 ములఁ బెక్కిండ్లు వివరించియున్నందున నిందుఁ గేవలము సూర్యశతకానువాద
 ప్రాశస్త్యమే ప్రధానముగా గ్రహించి యేవో కొన్నియంశములు చెప్పితిమి. అవి
 యనంగతములని దోచవచ్చునుగాని నిక్కముగానే తదనువాదప్రశంసకును వైల్ప
 త్కణ్యమునకును దోడ్పడునని తలచినారము.

రియపతి. }
 10-5-43 }

మానవిల్లి రామకృష్ణకవి.

సూర్య శతకము

శ్రీః
సూర్య శతకమ్

ప్రభావర్ణనమ్

సగ్రహపృథ్విమ్.

జంభారాతీభకుంభోద్భవమివ దధతస్సాంద్రసిందూరరేణుం
రక్తాస్నిక్తా ఇవౌమైరుదయగిరితటీథాతుథారాద్రవస్య,
ఆయాంత్యాతుల్యకాలం కమలవనరుచేవారుణా వో విభూత్యై
భూయాసుర్భాసయంతో భువనమభినవా భానవో భానవీయాః.

స. భక్తిప్రహ్వయ దాతుం ముకుళపుటకుటీకోటరక్రోడలీనాం
లక్ష్మీ మాకృష్ట కామా ఇవ కమలవనోద్భూతనం కుర్వతే యే,
కాలాకారాంధకారాననపతేజగత్సాధ్వసధ్వంసకల్యాః
కల్యాణంవఃక్రియాసుః కీలయరుచయస్తే కరా భాస్కరస్య.

స. గర్భేష్వంభోరుహాణాం శిఖిషుచశితాగ్రే షుతుల్యంపతంతః
ప్రారంభేవాసరస్య వ్యవసరిసమయేచైకరూపాస్త్యైశ్చైవ,
నిష్పర్యాయం ప్రవృత్తాస్త్రీభువనభవనప్రాంగణేపాంతుయుష్టా
నూష్టాణం సంతతాధ్వశ్రమజమిచభృశం బిభ్రితోబ్రహ్మసాదాః.

స. ప్రభ్రశ్యత్యుత్తరీయత్విషితమసి సముద్వీక్ష్యవీతాప్యతీన్యా
గ్గంతూంస్తంతూన్యథా యావత్తను వితనుతే తిగ్గరోచిర్తీచీక,
తే సాంద్రీభూయ సద్యః క్రమవిశదదళాశాదళాభీవిశాలం
శశ్వత్సంపాదయంతోంబరనుమలమలం మంగళంపొదిశంతు.

శ్రీ రస్తు.
సూర్య శతకము.

ప్రభావర్ణనము

- క. శ్రీవేదవ్యాసేశ్వర, నేరక నేవధి మయూరసిద్ధశతక సు
భావిత నష్టనచేరుగుం, గావించెద నవధరింపు కరుణవల్పుకా.
- చ. తొలుచెద హత్తికుంభముల తోరపుఁజెందిరపున్రజంబునకా
బలె నుదయాప్రి సామ్రాజానిలు జేగురుటేటివెల్లువకా
బలె సప్రహ్లాష్ట్రసంబుజవిభన్బలె నెఱ్ఱనిడాలుమీలు, వే
వెలుగువెలుగుమీను, శుభవృద్ధి నిరామయసిద్ధి జేయుతక. 1
- చ. అరసి, వినమునా జనులకందఱ కీముకుళాంతరాశ్రితకా
సిరిగడుంబల్కిదే, దలంపుచేబలె జేసెడు నబ్జభేదమే
కరములు, పల్లవాకృతులు కాలతమోముఖపాతిలోక భీ
హరణచణములార్కము లవన్ని శుభములు మీకొసంగెడున్. 2
- చ. సరసిజగన్మసీమల, నిశాతధరాగ్రముల, నైలంగెడు
న్మరిగను, విష్ణుపాశుపదనప్రఘణాక్రమ సంప్రవృత్తము
ల్నిరతపథిశ్రమంబుననొ నిర్భరతాపములెప్పి, వేగ, వా
సరవిరతిస్సరూపములు సాకెడు మిమ్మవిబ్రధ్ను పాదముల్. 3
- చ. పయిపలుచట్టి యిర్ల పలఁబాయబయల్పుడు మందిజూచి ము
న్దయ నిలఁదేనురీచులను దంతులు నానెనకొల్పు, నప్పుడెం
తయు నవిదట్టమై విమలశత్రుదాశమంబరంబుజే
సి యిడువిశాల, మయ్యవి, విశిష్టశుభంబులు మీకొసంగెడుకా. 4

స. న్యక్కుర్వనోషధీశే ముషితరుచి శుచేవాషధీః ప్రోషితాభా
భాస్వద్భావోద్గతేన ప్రథమమివ కృతాభ్యుద్గతిః పాపకేస,
పక్షచ్ఛేదవ్రణాస్సక్కుత ఇన దృషదోదర్శయన్వాపితరద్రే
రాతామ్రస్త్రీవ్రభానోరసభిమతనుదే స్తాదభస్మ్యుద్గమో నః.

స. శీర్షఘ్రాణాంఘ్రిపాణీన్ద్రణిభిరఽఘనైర్ఘ్నైర్ఘ్రావ్యక్షఘోషా
నీర్ఘాఘ్రితానఘాఘైః పునరపిఘటయత్యేక ఉల్లాఘయన్యః,
ఘర్తాంశోస్తస్యవోంతర్ద్విగుణఘనఘృణానిఘ్ననిర్విఘ్నైః
ద్రౌఘ్నాస్సిద్ధసంఘై ర్విదధతుఘృణయశ్శీఘ్రమంహోవిఘాతమే.

స. విభ్రాణా వామసత్త్వం ప్రథమమథతత్రైవాంశవః ప్రాంశవోవః
క్రాంతాకాశాంతరాళా స్తదను దశదిశః పూరయన్తస్థితోపి,
ధావంతాదాచ్ఛిద్య దేవద్విష ఇన బలినో విశ్వమాశ్వత్సునానాః
కృచ్చాఘ్రిణ్యచ్ఛాఘ్రియహేలోఽహసితహరయోహారిదశ్వాహరంతః

స. ఉద్గాఢేనారణిమ్నూవిదధతి బహుశంయే ౭రుణస్యారుణత్వం
మూర్ధోద్ధూతా ఖలీనక్షత రుధిరరుచోయే రథాశ్వాననేషు,
శైలానాంశేఖరత్వం శితశిఖరిశిఖాస్తస్వతేయే దిశంతః
ప్రేంఖతఃఖే ఖరాంశోః ఖచితదినముఖాస్తేమయాఖాస్సుఖంశః.

స. దత్తానందాః ప్రజానాం సముచితసమయాకృష్టస్మయైఃపయోభిః
పూర్వాష్ట్రేవిప్రకీర్ణాదిశిదిశివిరమత్యహ్ని సంహారభాజః,
దిప్తాంశోరీర్ఘ్రదుఃఖప్రభవభవభయోదస్వదుత్తారనావో
గావోవః పావనానాంఽరమఃరమితాం ప్రీతిముత్పాదయంతః.

స. బంధధ్వంసైకహేతుం శిరసి సతిరసాబద్ధసంధ్యాంబలీనాం
లోకానాయేన బోధంవిదధతీపిపలాంభోజపండాశయేవ,
తేయ మ్మాకంస్వచిత్తప్రథిమపృథుతరప్రార్థనాకల్పపృథ్వాః
కల్పంతాం నిర్వికల్పం దినకరీరణాః కేతవః కల్తపస్య.

మ. గతకాంతిన్బుతిదీప్తిమాయఁ గడుశోకంబందినట్లోషధీ
సతి, ధిక్కారమొనర్చి, మున్రవిశిలా సప్తార్చి రభ్యుద్గతా
యుతముల్నాదగి, ప్రాగ్నగాశ్శములఁ బక్షోచ్చిత్త్యరుశ్శోణిత
స్రతముల్నాదగనఁజేయు తామ్రవిఘ్నముల్నాపముల్నాపెడున్. 5

మ. ముకుగాల్నేతులు ముక్కలై ప్రణములన్తోమస్ఫుటభావనమై
వికలత్వంబునఁ గుందు పాపుల మతోవేల్పామయంబు ల్లోలం
చి కడుంగూర్చు, మది న్భ్రష్టధకరుణాశ్రీశాలిసిద్ధులము
త్సుకతం బూజ లొనర్చు నారవిఘ్నులు ల్లోషము మీదేర్చెడున్.

శ్లో. ఆదిన్వాసనతస్థజించి, యటదీర్ఘాకారముంజెంది,పై
రోదస్సీమలువ్రాకి, యంతచెనలన్రోధించుచుం, దిగ్గురు
క్వాదంబుల్లరిగేరునెయ్యవి తమోబల్యాత్తవిశ్వంబులై,
భేదంబులైగునాహరిధ్యవియత్తేలన్దయాఖాళిచేన్. 7

చ అరుణునినామమత్యరణిమాప్తి, యథార్థతరంబుఁజేయునో
లిరథహయాననోద్ధత ఖలీనపరిక్షతరక్తరోచి, భూ
ధర శిఖరాళి, కేఖరతఁదాల్చెడునెద్ది, దినాదిదీప్తిమ
త్కరనికరంబు మీకది సుఖంబులవారిగఁ గ్రుమ్మరించెడున్. 8

మ. సమయాశృప్తవిసృష్టపుష్కలపయస్సంప్రణితాత్మ ప్రజ
మ్మమితాఘప్రభవద్భవాభికలము న్నాగ్రించత్వవిత్రాధిరా
జము ప్రాప్తాప్రతిదిక్ప్రీక్రీముపునస్సాయం నివృత్తమ్ముగో
సమజమ్మర్కజమిచ్చుమికమిత హర్షశ్రీప్రకర్షములన్. 9

మ. తలలందంజలిపజ్జీ సంజ, నతితాత్పర్యంబునం బట్టు లో
కులకు స్వంధహారప్రబోధమిడు, వ్యాకోచాజ్ఞపండాశచే
బలె సంహాగణధూమకేతువులెనా భాస్వత్కరంబుల్నాహృ
త్కలనానల్పమనీషిత ప్రతతికన్కల్పాగముల్లీకగున్. 10

స. ధారా రామోధనాయాపదిసపది కరాలంబభూతాః ప్రపాతే
తత్త్వాలోకైకదీపాస్త్రీదివళిపురప్రస్థితౌ వీధ్యవః,
నిర్వాణోద్యోగియోగిప్రగమ నిజతనుద్వాతి వేత్త్రయమాణా
స్త్రాయంతాం తీస్తభానోద్దివఃముఖసుఖారశ్చయః శశ్వలాద్వః. 11

స. ప్రాచిప్రాగాచరంత్యోఽనతిచిరమచలే చారుచూడామణితన్వః
మంచంత్యోరోచనాంబు ప్రచురమివ దిశాముచ్చక్తైశ్చర్యనాయ,
చాటూత్కైశ్చక్రసామ్నాంచతురమవిచలైర్లోచనైరరర్చ్యమానా
శ్చేష్టంతాం చింతితానాముచితమచరమాశ్చండరోచీరచోః. 12

స. ఏకంజ్యోతి, ద్వికౌద్యే, త్రిజగతి, గదితాన్యజ్జజ్జాన్యైశ్చతుర్భ్యైః
ర్భూతానాం పంచమంయాన్యలమృతమృతభాషట్సు నానావిధాని,
యష్టాకం తాని సప్త త్రిదశమునిసుతాన్యష్టదిగ్భాంజి భానో
ర్యాంతి ప్రాజ్ఞేనవత్సం దశ దధతు శివం దీధిశీనాం శతాని. 13

స. ఆవృత్తిభాగితవిశ్వాశ్చమమివదడత శ్శోషిణః స్వోష్ణణే
గ్రీష్మే దావాగ్నితప్తా ఇవ రసమసకృద్యే ధరిత్ర్యాగయంతి,
తే ప్రావృష్యాత్తపానాతిశయరజ ఇవోద్వాంతతోయాహిమర్తా
మార్తాండస్యప్రచండా శ్చిరమశుభభిదేక్షశివోవోభవంతు. 14

స. తన్వానా దిగ్వధూనాం సమధికమధురాలోకరమ్యామృతా
మారాధప్రాథలేశోత్కలిత కపిలిమాలంకృతిః కేవలైవ,
ఉజ్జ్వలభాంభోజనేత్రద్యుతిని దినముఖే కించిదుద్భిద్యమానా
శ్శశుశ్రేణీవ భాసాం దిశతు దశశతీ శర్తఘృత్త్విహః వః. 15

స. మాళిందోర్దైవ మోషీ ద్యుతిమితి వృషభాంకేన యశ్శంసే
ప్రత్యగ్గోష్ఠాటితాంభోరుహకుహరగుహాసుస్థితేనో ధాత్రా
కృణ్వేనధ్వాంతకృష్ణ స్వతనుపరిభవత్రస్ను నేన స్తుతౌలం
త్రాణాయ స్తాత్తనీయా నపి తిమిరరిపా స్సప్త్విహ ముద్ధమో వః. 16

మ. ధనతృష్ణాపద స్వర్ణధారలు ప్రపాతద్రాక్షరాలంబము
 ల్లనడ త్వంబు ప్రదీపముల్సురవలోక ప్రస్థితస్విథలు
 స్థనువన్ద్యారముఁజొన్నవేత్రములు విద్యద్వాత్రముం బ్రాతర
 త్యనుకూలాహిమరశ్మిరశ్మలు భవద్వాన్విధి వ్యభక్త్విల్పైడున్. 11

చ. ఉదయగిరి న్సుశేఖరత నొప్పుచు నించుక మున్ను, దిక్కుల
 నుదతులు రోచనాంబువులు చూఁగఁ బూసికొనంగఁ జల్లెనా
 బొదలుచు, జక్కవల్లరులు ముచ్చటలెచ్చు చంచలాక్షులం
 జదుదనఁగొల్వఁ బొల్పు దినసప్రభురశ్మలు మీకు మేలిడున్. 12

మ. వెలుగొక్కఁ డిరుగన్న ముజ్జగమున న్విధ్యాస్యము ల్పొల్గను
 న్బలుభూతమ్మల నేవి యైదవదియు, న్బజ్జాడలొ నాలుకా
 రుల, మెచ్చననతమాను లెన్నిదియె లోధించుఁ బ్రాతర్నవా
 ఖ్యలుగాంచు న్బదినూలులా రవిమయాఖమ్మ ల్పముం బ్రోచెడున్.

మ. పలుమార్నిశ్శము సంచరింప నలఁతల్వాటిల్లెనో, స్వోష్ఠ, శో
 షిలెనో, వేసఁగిఁగ్రాగెనో యెరగలి, స్థిత్యంబువు ట్టావి, వా
 నలఁ బానాతిశయామయమ్మననో, వాంతాంబుల్, హిమార్తోపమ
 మ్మల, చండమ్మలు, భాన్వభీశుల శుభమ్మ ల్విల్పు మీకెప్పుడున్.

చ. నునువిరి దమికన్జిగి వినూతనమా దినవక్త్రసీమ నూ
 గన నొకయించుకంత గననై, మఱికొంచెము ప్రాధిరాగిరం
 గనువుపడన్బడంగడరి, యంతనె దిగ్రమణి దృగుత్సవం
 బొసఁడుచు ముద్దుమీసలన నుష్ణకరాంశులు మిమ్ముఁబ్రోచుతన్. 15

చ. తలనెలకాంతి మ్రుచ్చిలక, తక్కునొయంచు పృషధ్వజుండు, పెం
 దలకడ విచ్చుదమ్మియిలు నడ్క, సుఖస్థితినో విధాత, యి
 ధ్న, లలి జయించుమేని పుయిలోటకు నోడిన యట్లు కృష్ణుండు,
 న్బలు వినుతుల్పొనర్చుతను భానునిభానులు పెంపొనర్చుతన్. 16

స. విస్తీర్ణం వ్యోమ క్షిప్తా స్సపది దశదిశో వ్యస్తవేలాంభసోభీ
 ముర్వ్యభిర్దృశ్యనానా నగనగరనగాభోగపృథ్వీచ పృథ్వీమే,
 పద్మిన్యచ్చాస్యతే యై రుషసి జగదపి ధ్వంసయత్వాతమిస్రా
 ముస్రావిస్రావయంతు ద్రుతమనభిమతం తే సహస్రత్విహో వః. 17

స. అస్తవ్యస్తత్వసూన్యో నిజమచిరనిశానశ్వరః కర్తృమీశో
 విశ్వం వేక్షేవ దీపః ప్రతిహతతిమిరం యః ప్రదేశస్థితోఽపి,
 దిక్కాలాపేక్షయాసౌ త్రిభువనమటత స్తిగ్భానోన్నవాఖ్యాం
 యాతశ్చా తక్రతవ్యాం దిశి దిశతు శివం సోర్చిషాముద్గమోవః. 18

స. నూగాన్తాని మృణాలీమృదురితిదయయేవాప్రవిష్టోహిలోకం
 లోకాలోకస్యసార్వత్వం ప్రతపతి నవరం యస్తదాఖ్యాత్మమేవ,
 ఊర్ధ్వం బ్రహ్మాండఖండస్ఫుటనభయవరిత్యక్తదైర్ఘ్యోద్యుతీమ్ని
 నేవ్చాచవశ్యావకాశావధిరవతు స వస్తావనో రోచిరోఘః. 19

స. అశ్యామఃకాలవకో నభవతిభువనాంతోఽపితేంద్రకారే
 సద్యఃప్రాలేయపాచో నవిలయమచల శ్చంద్రమా అపున్యపైతి,
 బంధస్సిద్ధాంజలీనాం నహికుముదవనస్యాపియత్రోజ్జహోనే
 తత్ప్రీతఃప్రేక్షణీయం దిశతు దినపతేర్ధామకామాదికం వః. 20

స. యత్కాంతిం పంకజానాం నహరతికురుతే ప్రత్యుత్తానికర్మరమ్యాం
 నోధతే తారకాభాం తిరయతి నితరామాశుయన్నిత్యమేవ,
 కర్తుం నాలం నిమేషం దివసమపి పరం యత్తదేకం త్రిలోక్యా
 శ్చక్షుస్సామాన్యచక్షుర్విసదృశమఘభిదాభస్వతస్తాన్తహోవః. 21

స. క్షాం క్షేపీయఃక్షపాంభ శ్శిశిరతరతలస్సర్వతర్వాదృతేవ
 ద్రాగాశానేతు మాశా ద్విరదకిరసరః పుష్కరాణివ బోధం,
 ప్రాతః ప్రోల్లంఘ్య విష్ణోః పదమపి కృపయేవాతివేగాద్దవీయ
 స్యుద్ధామం ద్యోతమానా దహతు దినపతే ద్దుర్నిమిత్తం ద్యుతిర్యః.

చ. విరివిబయ, లైసన్ని డుడ, వేలజలంబులువీడ నంబుధు
 త్తరునగరావనీధరలతావిపులన్నిపుల, న్నరోజిని
 న్నరుల ప్రబుధుల, న్నమము నష్టముగా నొనరించునేయవా,
 తరణి ఘృణు డ్దటాలున హతంబొనరించుత మీయనిష్టముల్. 17

చ. హతతిమిరమ్ము విశ్వము గృహమ్ము ప్రదీపమువోలె నేకతః
 స్థితమునొసర్పు నేది, కరధిక్రృతి సంగతి హీనము న్నిజో
 తిత దుచి, వాసరాహతము, దిక్సమయేచ్ఛ, జగత్త్రయాటన
 వ్రతిరవి స్రాగ్నవాఖ్య ఘృణివర్గము మీకది ముక్తిమాగ్ధమా. 18

మ. పసివాల్వాడు బసాధమంచుదయనో, వాతాశిలోకంబు, పే
 రసమర్థంబగునంచునే పరము లోకాలోక భూభృత్తటి
 న్వైసనూర్ధ్వాబ్జ భాండఖండదళనా వేగంబునన్ద్యోస్థిలి
 న్బొసగంగా జొరకెందునేగు రవికుక్పారంబు మేల్చికిడుక. 19

మ. జగదాప్తాద్దతియేది, వేకువను దృశ్యంబై యిరుల్లోల నొ
 జగమశ్వామము, కాలము, న్నవిలయు ల్బుంద్రుండు శీతాద్రియుక
 దగసిద్ధాంజలు లుత్పలంబులును బంధంబొందెడు న్దత్తణం
 బగు ధర్తార్థ సుఖాపవర్గములు మీకాకాంతిఁ జింతించుటక. 20

చ. ఎదిసరసీజకాంతి హరియింప దికం గడుమీఱఁజేయుఁ బై,
 నెదిపడిగప్పుగాని ధరియింపదు చక్కగఁ దారకాభ, జే
 యదు నిమిషమై వాసరమునంతయు జేయు నినాభ, యొక్కక
 న్నెదియె త్రిలోకికయ్యు విపరీతము, మీకదివాతకాంతమా. 21

మ. ఓమకున్బాటు హిమాంబుశీతలతల స్పృశ్యాశనో, దిక్కుల
 న్నమనించు న్నడిదిక్కురిట్కర తటాకప్రాల్ల సత్పుష్కరో
 ద్దమబోధార్థమొ, మీఱి విష్ణుపదము న్దవ్వేగు శీతార్త సం
 ఘముఁబ్రోచ న్నృపనో ది నేశరుచి దుఃఖంబు ల్దొలంగించెడుక. 22

స. నోకల్పాపాయవాయో రదయరయదళత్వాధిరస్యాపిగమ్యా
 గాఢోద్గోర్ణోజ్జ్వలశ్రీ రహనినరహితా నోతమః కజ్జలేన,
 సాప్తోత్పత్తిః పతంగాన్నపున రుగతా మోషముష్ణత్విషో వో
 వర్తిసై నవాన్యరూపా సుఖయతు నిఖలద్వీపదీపస్య దీప్తిః. 23

స. నిశ్శేషాశావపూర ప్రనరగురుగుణాఘనీయస్వరూపా
 పర్యాప్తం నోదయాదౌ దినగమనమయోఽప్లవేపున్మలైస,
 అత్యంతం యానభిజ్ఞా క్షణమపి తమసా సాకమేకప్రచస్తుం
 బ్రధ్న స్యేద్ధా రుచిర్వో రుచిరివ రుచిస్సాస్త్రప్రయే నస్తునోస్తు. 24

స. బిభ్రాణశ్చక్తిమాశు ప్రశమితబలవ త్తారకాఽత్వగుర్వీం
 కుర్వాణోలీలయాధ శ్శిఖామపి లసచ్ఛంద్రకాంతానభాసం,
 ఆదధ్యాదంధకారే రతిమతిశయినీమావహన్ద్విక్షణానాం
 బాలో లక్ష్మీమపారా మపర ఇనగుహాఽహర్పితే రాతపో వః 25

స. జ్యోతాన్నింశాకర్షపాండు ద్యుతితిమిరమపీ కేషకల్పాషమీష
 జ్వలంభోద్భూతేనవింగం సరసిజరజసా సంధ్యయా శోణశోచిః,
 ప్రాతః ప్రారంభకాలే సకలమివ జగచ్చిత్తముస్తీలయంతీ
 కాంతి స్తీక్షణ్విషోత్థాం ముదముపసయతా త్పూలికేవా తులాం వః. 26

స. ఆయాంతీ కిం సుమేరోస్సరణిరరుణితా పాచ్చరాగైః పరాగై
 రాహాస్విత్స్వస్యమాహారజనవిరచితా వైజయంతీ రథస్య,
 మాంజిష్ఠీ ప్రప్తవాహవళివిధుతశిరశ్చామరాళీనులోక్తై
 రాశంక్యాలోకితైవం సః తురఘనుదే స్తాత్ప్రభాతప్రభా వః. 27

స. ధ్యాంతధ్వంసంవిధత్తేనలవతి, రుచిమన్నాతిరూపంవ్యనక్తి
 స్కత్త్వం సీత్యాపినక్తం నవితరతితరాం తానదహ్నస్త్విషంయః,
 సప్రాతర్తావిరంసీదసకలవటిమా పూరయన్మృషదాశా
 మాశాకాశావకాశావతరణ తరుణ ప్రకమోర్గుప్రకాశః. 28

చ. యుగవిగమానిల మృతిరయోద్ధృతితాచల మార్పలేద, యే
దగుపగట స్ప్రిగాఢము, తమోంజన నిత్యవియుక్తము, నృతం
గగతనముద్భవమ్ము, తదఖండితమూర్తి, యవర్తి, లోకదీ
ప గగనరత్ననూత్నవిభ, భవ్యముమీకది సంతరించెడుకా. 23

చ. అఖలాశాపరిపూర్తి కీర్తితగుణోదారాదర్శన, మృహ
ర్షభమందుద్దినసాంత విప్లవమునన్బొల్పొందు నభ్యున్నతి,
స్పృఖితన్నిల్వడమమ్ముతో నొకటనిచ్చుంజెంద దింతేని, చి
త్స్పృఖుమ్మీకు దినేశరోచి, రుచినాదూరగాడనాగించెడుకా. 24

మ. బలవత్సారక మంతు సంక్షుపణ శుంభచ్ఛక్తి, సచ్చంద్రకాం
త లసద్ద్యోత శిఖిత్వరాక్రమిత, యద్ధామాంధకారాతి పు
ష్కల నేత్రోత్సవకారి, బాలదిననేశజ్యోతి, విద్యోతి ల
త్తులు మీశీచ్ఛుద్విలీయ సావకతసూజుండో యనం జయ్యనకా. 25

చ. ఒకయెడ వెన్నెలల్దెలుపు నొక్కెడజీకటి నల్పుడమ్మి దు
యైకకడ బచ్చసంజ యెలుపొక్కటంగా భువనాఖ్యచిత్రము
త్సకతను వ్రాయు నగ్గునకుఁ దూలిక పోలికనొప్పు ప్రత్యుపా
ప్రకటితకాంత మీకుఁ గనుసండువుగావుత మెల్లకాలముకా. 26

మ. హరిరింభోద్ధత పద్మరాగజ పరాగారక్తమైవచ్చు ని
ర్జ్వర భూమిధరమార్గమో, నిజరథ ప్రాంచ త్కుసుంభధ్వజాం
బరమో, ప్రప్థతురంగశీర్ష విచల న్తాంజిష్ఠ సచ్చామరో
త్కరమో, నానుదయారుణప్రభ, సముత్సారింతు మీదుఃఖముల్.

మ. తమముంబాపును దాపమీదు, రుచిమంతంబు న్నడున్వ్యక్తి రూ
పముఁ జెందింపదు, రేయడంచయు, పగల్భాసిల్ల నీదంత, య
ర్యము తేజం బసమగ్రము న్గగనదిగ్వాప్త్యాది తారుణ్య వి
భ్రమ విభ్రాజిత మీప్పితంబులు దినారంభంబున న్నించెడున్. 27

స. తీవ్రం నిర్వాణహేతు ర్యదపిచ విపులం యత్ప్రకర్షణచాణు
ప్రత్యక్షం యత్పరోక్షం యదిహయదపరం నశ్వరం శాశ్వతంచ,
యత్సర్వస్యప్రసిద్ధం జగతి కతిపయే యోగినో యద్విదంతి
జ్యోతిస్తద్విప్రకారం సవితరుః తు వో బాహ్యమాభ్యంతరంచ. 29

స. రత్నానాం మండనాయ ప్రభవతి నియతోద్దేశలబ్ధావకాశం
రహేన్న ద్దార్వాదిదగ్ధం నిజజడిమతయా కర్తూమానందమిందోః,
యత్తుత్తైలోక్యభూషా విధిరఘదహసం హ్లాదిచృష్ట్యాశుతద్వో
బాహుభ్యోత్పాద్య కాంక్షాధికారమతా దేకమేవార్కతేజః. 30

స. మాలచ్ఛతుర్విజిహ్వశ్రుతి జడరసనం నిఘ్నితఘ్రిణవృత్తి
స్వవ్యాపారాక్షమత్సక్పరిముషిత మనః శ్వాసమాత్రానశేషం,
విస్త్రాంగం పతిత్వా స్వపదపహరతా పశ్రియం వోఽన్కుజస్వా
కాలవ్యాళావలీఢం జగదగదభివోఞ్ఞానయన్ప్రకృతావః. 31

స. నిశ్చేషంనైశమంభః ప్రసభమపనుదన్న శ్రులేశాసుకారి
స్తోకస్తోకాపనీతానుచిరచిరా దస్తదోమానుషంగః,
దాతా దృష్టింప్రసన్నాం త్రిభువననయనస్యాశుయుష్మద్విరుద్ధం
వధ్యాద్భ్రీధ్నస్యసిద్ధాంజనవిధిరపరః స్తోకనోర్ఘిప్రచారః. 32

స. భూత్వా జంభస్యభేత్తుః కకుభిపరిభవారంభభూష్ణభ్రభానో
ర్విభ్రాణా బభ్రుభావం ప్రసభమభినవాంభోజజృంభాప్రగలాఘ,
భూషాభూయిష్టశోభా త్రిభువనభవనస్యాస్యవైభాకటయా
విభ్రాంతిభ్రాజమానా విభవతు విభవోద్భూతయే సా విభావః. 33

స. సంసక్తంసిక్తమూలా దభినవభువనోచ్ఛాసకౌతూహలీన్యా
యామిన్యా కన్యయేవామృతకరకలశావర్జితేనామృతేన,
అర్కాలోకః క్రియాద్వో ముదముదయశిరశ్చక్రవాళాలవారా
దుద్యన్బాలప్రవాళప్రతిమరుచిరహఃపాదపసాక్షప్రవాళః. 34

మ. ఎసిశీష్టంబు, విశాల, మైంత్రియక, మిందే, దధుగ్రీవం, బీజగం
బెసి సర్వంబు నెటుంగు, బాహ్యమసి, ముక్తీడ్యం, బణిష్ఠంబు, దు
ర్విర, మాముష్టికము, స్థుగ్రీవంబు, మునిసంవేద్యంబు, నాభ్యంతరం
బసి సారంబగు తేజమార ద్వివిధం బానందము స్తీడిడున్. 29

మ. రతనంబు ల్భుచితంబు లెందవునదే రంజిల్లు, సప్తార్చి సం
తత జీర్ణాటవు లేర్పు, గూర్పు సకలానందంబు శీతాంశుఁ డ
ద్భుత మర్కాభ, త్రిలోకభూష, యథుముల్దాలించు, వృష్టిస్తుదు
ద్దణిగావించు, నెదొక్కటే బహుళ కృత్యంబుది ప్రోచున్తిమున్. 30

మ. విగతార్థ గ్రహపాటవేంద్రియము, నాపిర్భూత నిశ్వాసి, మం
చగతిం, జేష్ఠులుదక్కి బుద్ధిసెడి, వాచాహీనమై దీనమా
జగము న్కాలభుజంగదప్తముఁ జికిత్సన్వేగఁ బ్రత్యుత్థితం
బుగఁ జేయంగల వెజ్జలోయన నినసూర్తు ల్నిరుత్తిడిడున్. 31

మ. ఇవమశ్రు ప్రతిమంబు సర్వమును మాయించి న్వడి, స్రక్తివం
బుం ద్రోచెడు నించుకించుక, యదోపాసంగ, మత్యచ్ఛదృ
ష్టివదాన్యంబు ద్రిలోకనేత్రములకు, నిర్ధాంజనంబో యనక
సత్యప్రాక్కర సంప్రచార విహితోత్సాదాస్పదంబయ్యెడున్. 32

ఉ. ప్రానినిదోచి, శుభ్రుచి ప్రాభవమాచి, కుసుంభదంభముం
ద్రోచుచునేచి, బూచుచు సరోజినిమించగ, లోకలోచనా
సేచనక త్రిలోక గృహచిత్ర విభూషణమై, సువిభ్రమ
శ్రీచను రాజితంబిను మరీచియసేచత దాచునేచెడున్. 33

మ. అలకాత్ర్యంబుజనేత్ర, ముత్తభువనో బ్యానాశనో, ప్రాక్కుభృ
ద్బలయావాలము, యామినీకరభుటో పాత్మామృతాసేచనో
జ్జ్వలముంజేయంగ, విద్రుమాభ దినవృక్ష ప్రాకృవాళంబు నా
విలసిల్లు న్రవిధామ, మందనెడి, ముద్విస్తారి మింకద్దియా, 34

స. భిన్నంభాసారుణస్య క్వచిదభినవయా నిద్రుమాణాంత్విషేన
త్వంగన్నక్షత్రరత్నదుతీనికరకరాళాంతరాళం క్వచిచ్ఛ,
నాంతర్ని శ్చేషకృష్ణశ్రియముదధిమిన ధాన్వంతరాశిం పిబన్ స్తా
దౌర్వః పూర్వోవ్యపూర్వోఽగ్నిరివ భవదఘ్నుష్టయేఽర్కాగభానః.

స. గంధరైర్వద్యపద్యవ్యతికరితవచో హృద్యమాతోద్యవాద్యై
రాద్యైర్యో నారదాద్యైర్దునిభిరభినుతో వేదవేద్యైర్విభిద్య,
ఆసాద్యాపద్యతే యం పునరపిచ జగద్యావనం సద్య ఉద్య
స్నుద్ద్యోతోద్యోతితద్యాద్యైర్దునిభిరభినుతోఽసావనాద్యానివోఽద్య.

స. ఆవానైశ్చంద్రకాంతైశ్చ్యుతతిమిరతయా తానవాత్తానకాణా...
మేణాంకాలోకలోపాదుపహతతమసామోషధీనాం లయేన,
ఆరాదుత్రేక్ష్యమాణా క్షణముదయతటాంతర్ని తస్యాహిమాంశో
రాభా స్తాభాతికీ వోఽవతునతునితరాం తావదావిర్భవంతీ. 37

స. సానౌసా నౌదయే నారుణితదశపునర్యౌవనానాం వనానా
మాలీమాలీధపూర్వా పరిహృతకుహరోపాంతనిమ్నాతనిమ్నా,
భా వో భావోపశాంతిం దిశతు దినవతేర్భాసమానా సమానా
రాజీ రాజీవరేణో స్సమసమయముదేఽతీవ యస్యా వయస్యా. 38

స. ఉజ్జ్వలంభాంభోరుహాణాం ప్రభవతి పయసాంయా శ్రియై నోష్ణతామై
పుష్టాత్యాలోకమాత్రం నతుదిశతిదృశాం దృశ్యమానా సిహతం,
పూర్వాద్రేరేవపూర్వందివమనుచపునః సావనీ దిక్కుఖానా
మేనాంవైగ్నినీ విభా సా నుదతునుతిపదైకాస్పదం ప్రాక్తనీ వః. 39

స. వాచాంవాచస్పతేరప్యచలభిదుచితాచార్యకాణాం ప్రపంచై
రైర్గ్రించానాం తథోచ్చారితమచిమదృచాం చాననానాం చతుర్థాం,
ఉచ్యేతార్చాసువాచ్యచ్యుతిశుచి చరితం యస్య నోచ్చైష్ఠ్యచ్య
ప్రాచ్యం. వర్చశ్చకాసచ్చిరముపచినుతాత్తస్య చండార్చిషో వః. 40

మ. అరుణత్విన్నవ విద్రుమాభ, యౌకచో, నంచద్భముక్తాఫలో
దరనిర్యద్భ్యతులాక్మచోటఁ బెరయ, న్నాశేషకృష్ణశ్రి, శా
ర్వరసంఘంబు, మహాబ్ధియట్లొనర, నౌర్వంబ ట్లపూర్వంబు పూ
ర్వరవిద్యోతము ద్రావునేది, యదిమీపాపములం దున్నెడున్. 35

శా. గానానూనత గద్యపద్యములఁ గాంక్షల్లీరఁ గంధర్వులున్
నానావేద్యములన్ను తింతు శ్రుతులన్వ్యాసాపిమానీంద్రులున్
భానంబడైదిగాంచి ముజ్జగముసంసాదించెడు న్యౌవనం
బానందంబది మీకుఁజేయు లసితానంతం బహూహంతమున్. 36

మ. జలజాప్తం దుదయాద్రిచాటున నిమేషంబుండఁ గల్వేషదు
జ్వలమా వెల్లెది యూహ్యమా దవుల వే జాలింకుచంద్రోపలం
బులుఁ బల్పంబడు చుక్క లున్నిరిదమంబు న్నాయుశీతాంశుఁ గాం
తులువోనాడెడు నోషధుల్లన విభూతుల్లిక దెప్పిచ్చెడున్. 37

చ. వనజపరాగరాజి, సఖవైఖరి, నూతనరాగపత్రయా
వనవనరాజితోదయము వర్జ్యదరోదర పార్శ్వభాగమున్
దనుత నుతం, బసామ్యులసితంబు సమానసముద్గతంబు నే
ది నచటిదీప్తి కద్దిమసిఁదేలుచు శాంతిని శాంతచింతన్. 38

చ. స్ఫుటకమలంబులౌ కమలముల్సిరిఁజెందును జెందవృష్టమున్
బఱిమమెచూడఁ జూక్కులకుఁ బాటిలెడు న్నిటుమిట్లుగల్గవు
త్కటపరిశుద్ధిముందు దయధాత్రి నె వై నటునింగి దిక్కులం
తటనగుదేనఁ బ్రాగినుని ధామమదే భలి పాపలోపియా. 39

మ. అచలద్విడ్డుతుత్వాగీష్పతివచో వ్యాసంబున స్థాతృ వే
దచయోచ్చారణ శుద్ధవక్త్రముల నౌద్ధత్యంబునన్దేనియ
చ్చచరిత్రంబు వివేకదుర్వచము పూజావేళ నిర్వాచ్యము
చ్చచకాసద్రవిధామ, మామయభివాసౌఖ్యంబు మీకిచ్చెడున్. 40

స. మూర్ధ్నై దేర్ధాతురాగస్తరుషణిలయో విద్రుమకాఘస్సముద్రే
 దిజ్ఞాతంగో త్రమాం గేష్వభినవః హితస్సాంద్రసిందూరరేణుః,
 సీమ్ని వ్యోమ్నశ్చ హేమ్న సురశిఖరిభువోజాయతే యః ప్రకాశః
 శోణిమ్నసా ఖరాంశోరపసీ దిశతువశ్శర్కశోభైకదేశః. 41

స. అస్తాద్రీశో త్రమాంగే శ్రుతిశశిని తమః కాలకూటే నివీతే
 యాతే వ్యక్తింపురస్తాదరణకీలయే ప్రత్యుషః పారిజాతే,
 ఉద్యన్త్యారక్తపీతాంబరవశదరోద్వీక్షితా త్రిష్ణభానో
 రక్ష్యక్షీరివాస్తు సుఫటకమలపుటోపాశ్రయా శ్రేయసే వః. 42

స. నోదన్వాజ్జన్త భూమిర్న తదదరభువో బాంధవాఃకాస్తుభాద్యాః
 పాణోపద్దంనయస్యానచ సరకరిపూరస్థస్థ్రీ వాసవేశ్వ,
 తేజోరూపాపరైవ త్రిషు భువనతలేష్వాదధానానన్యవస్థాం
 సాశ్రీః శ్రేయాంసి దిశ్యాదశిశిరమహసో మండలాగ్రోద్భవాః. 43

ఇతి ప్రభావర్ణనమ్

అశ్వవర్ణనమ్

స. రక్షంత్యక్షుణ్ణహేమోఽలఽటలమలం లాఘవాదుత్పతంతః
 పాతంగాః పంగ్వవజ్ఞాజిత పవనజవా వాజినస్తే జగంతి,
 యేహంవీతాన్యచిహ్నాన్న యమపివహతాం మార్గమాఖ్యాతిమేరా
 పుద్యన్నద్దామ దీప్తిద్యుమణి మణిశిలావేదికాజాతవేదాః. 44

స. శ్లష్టాః పృష్ఠేశుపాతై రతినికటతయా దత్త దాహాతిరేకై
 రేకాహాక్రాంత కృత్స్నై త్రిదివఃపృథుశ్వాసశోషాఃక్రమేణ,
 తివ్రోదన్యాస్త్యరంతాఘహితవిహతయే సప్తయస్సప్తసప్తే
 రథ్యాశాకాశ గంగాజల సరశగళావాబ్జతా గాననా వః. 45

మ. జలధిన్నిద్రమముల్ ద్రుమాలిఁజివురుల్ శైలంబు నంజేవురుల్
బలభిత్కుంభిశిరంబునం దవిరళ ప్రత్యగ్ర సిందూరధూ
ళులు వింటన్నరు వింటివైడి తళుకుల్ శోణద్యుతిన్నాను దీ
ప్తిలవంబుల్ వటువాతనేవవి భవత్ప్రీత్యావహంబయ్యెడున్. 41

శా. అందం జందురుఁడ స్తశూలితల యిల్లన్కాలకూటంబువోక
బొందన్నారణ పల్లవంబుదయముక ముగ్ధల్యమందారమొ
య్యందమ్ముల్లరపుల్లముల్నైలపుగా నారక్తపీతాంబరా
మందోద్వీక్షిత యకాచుదోచు సీరినేమహ్మార్కిమికిచ్చెడున్. 42

మ. కడలింబుట్టదు గౌస్తుభాదులనుఁ గుర్తారచ్యుతోరస్థలిక
విడిదింజెందదు గేలవారిరుహముక లేద న్యయే తేజురూ
పడర స్తుజ్జగమందు సత్క్రియల మర్యాదంబ్రతిష్ఠింప నే
బిడవుట్టెన్ర విమండలాగ్రమున నావెన్లచ్చియిచ్చునిరుల్. 43

ఇది ప్రభావర్ణనము

ఆ శ్వ వర్ణ న ము.

మ. తఱటంబిచ్చుకకుంటుగాలివడి డిందంజంగునందాటుచుం
బఱవకసూరుని వారువంబులెని సౌవర్ణంపు రాల్నల్లవే
గుటుతుల్లాన్నడ వొండులైన వివిషద్గోత్రంబునన్దేనితే
న్నెఱిగించు న్రవికాంతవేదిహుఁ భుష్టేతుల్లతుల్కవా. 44

మ. తమవెన్నుల్లడుఁ జేరువౌట ఘృణిపాతమ్ముల్పడంగాల్ప స
ర్వమరున్నార్థము దాటుటొక్క పగటన్వ్యాసంబిగుర్నార్ప దా
హముమెండై దరివేల్పుటేట మెడలొయ్య న్నాచి వాంఛుండలల్
గమలాప్తాశ్వములే వ వాపదలవేగంబొపు భావత్కముల్. 45

స. మత్వాన్యాన్పర్వతోఽశ్వాన్ స్ఫటికమణిదృప ద్భుప్తదేహోద్రవంతీ
వ్యస్తేహన్యస్తసంధ్యేయమితిమృదుపదా పద్మరాగోపలేషు,
సాదృశ్యాదృశ్యమూర్తిర్తరకతకటకే క్లిప్తసూతా సుమేరో
ద్ధూర్ధన్యావృత్తిలబ్ధ ద్రుతగతిరవతాద్భ్రగ్నవాహోపలిర్వః. 46

స. హేలాలోలం వహంతీ విషధరదమనస్యాగ్రజేనావకృష్టా
స్వర్వాహిన్యాస్సుదూరం జనితజవజయా స్వందనస్య స్యదేన,
నిర్వాజం తాయమానే హరితిమనినిజే స్థితఘనాహితశ్చ
రక్తేయాంస్యశ్వపజ్జీ శృమయతు యమునేవాపరా తాపనీవః. 47

స. మార్గోపాంతే సుమేరో ర్నువతికృతనతా నాకథామ్నాం నికాయోః
వీక్ష్య ప్రీడావతీనాం ప్రతికుహరముఖం కిన్నరీణాం ముఖాని,
సూతే సూయత్యపీషజ్జడగతి పహతాం కంధరాగైర్వలద్భి
ర్వాహానాం వ్యస్యతాద్వ సమమనమహారే హ్నేషితం కల్తపాణి. 48

స. ధున్వంతో నీరదాభీర్నిజరుచిహరితాః పార్శ్వయోః పక్షతుల్యా
స్తాలాత్తానైః ఖలీనైః ఖచితముఖరుచశ్చోత్తతా లోహితేన,
ఉడ్డీయేవ ప్రజంతో వియతి జవవశా దర్కవాహాః క్రియాసుః
క్షేమం హేమాద్రిహృద్య ద్రుమశిఖరశిరశ్చేఽనితాఖాశుకావః. 49

ఇత్యశ్వపర్ణనమ్.

ఆ సూరుపర్ణనమ్

స. పాతశ్చైలాగ్రరంగే రజనియవనికాపాయసంలక్ష్యలక్ష్మీ
ర్విక్షిప్తాపూర్వపుష్పాంజలిముడునికరం సూత్రధారాయమాణః,
యామేష్వంకేష్వివామ్నః కృతరుచిషు చతుర్దేవలబ్ధప్రతిష్ఠా
మవ్యాత్ప్రస్తావయన్వో జగదటనమహానాటికాం సూర్యసూతః. 50

మ. ప్రతిబింబములు గన్పడం, బలుగురాపట్ల స్వరాశ్వములకొ
మతితోఁ బ్రక్కలబాటుచు, స్థదిపగ ల్తాచిక్యముబూనిచి సరి
జతలంపొంది నడన్బడన్పడుచు, బచ్చల్లలుచోఁ గానరా
కతిఱిన్నుండుగ యంత, పద్మలిమ సూర్యాశ్వములొ మున్తిముకొ.

మ. ద్యునదిన్నీటుచు స్యందనంపువడి, హేలోద్రిక్తత న్బాట, నా
గనుదగోద్భవు డట్టెలాగ, నెఱయంగా నచ్చపుంబచ్చడా,
ల్లుననకా నుద్వల నందమొంది, పరయా గాలింది నానొప్పుతా
పనవాహోవళి, మీయమంగళముల స్థంగంబు నొందించుతకొ. 47

మ. సురబృంద మ్మమరాద్రిదారి దకులన్వోతల్నుతుల్నేయ, గం
దరవక్త్రంబుల ప్రీమదశ్వ ముఖకాంతావక్త్రము లూనిచి, వే
సరిన న్నారథి, ద్రిప్పుచు నైడల నీమన్దందతం బాటువా
సరకృద్వాజులు మీయఘములు సముత్సరించు నువ్వెత్తుగకొ. 48

చ. స్వరుచివారిష్ట నాళు లిరుప్రక్కల తొక్కలువోలె నాడ, ను
త్తర్వరజుచు ద్వివిన్నెగసి, దౌడలవెల్కిలం గళ్యేముల్పుడకొ
క్షరదస్యగాస్యకాంతుల శుకంబులు నాగనకాద్రిశృంగ సుం
దరతరులం జెలంగు నిచుతట్టువ ముల్కువ చిష్టదంబులొ. 49

ఇది ఆశ్వవర్ణనము

ఆ సూరువర్ణనము

చ. ఉదయధరాగ్రరంగమున నొయ్యినరే తెరయెత్తగాననై
ముదమునఁ జొక్కలన్నిరుల పూర్వత సంజలిఁ జల్లి సూత్రధా
రదశబగంటిసాల్లు ప్రహరంబుల సంకములన్వలె నుచి
ప్రద, జనమోదనాటిక, దొరంకొను గాశ్యపి మిమ్ముగాచెడుకొ. 50

స. ఆక్రాంత్యా వాహ్యామానం పశుమివహరిణా వాహాశోస్త్రిహరీణాం
 బ్రామ్యంతం పక్షపాతాజ్జగతి సమరుచి స్సర్వకరైకసాక్షీ,
 శత్రుం నేత్రశ్రుతీనా మవజయతి వయో జ్యేష్ఠభావే సమేఽపి
 ధేమాం ధామాం నిధిర్య స్సభవదఘనుదే నూతనస్తాన్దనూరుః.

స. దత్తార్వైర్దూరనమ్రై ర్వియతి వివయతో వీక్షితస్సిద్ధసాక్షై
 స్సానాశ్యం సారథిర్య స్సదశశతరుచే స్సానిరేకం కరోతు,
 ఆపీయప్రాతరేవ ప్రతతహిమపయ స్స్యందినీ రిందుభానూ
 ర్యః కాష్ఠాడిషనోఽగ్రే జడిత ఇవభృశం నేవతే పృష్ఠతోఽర్కమ్. 52

స. ముంచనశ్రీన్దినాదౌ, దినగమసమయే సహారంశ్చ స్వతంత్ర
 స్తోత్రప్రఖ్యాతవీర్యో, వియతి హరి పదాక్రాంతిబద్ధాభియోగః,
 కాలోత్కర్షాల్లఘుత్వం ప్రసభమధిపతో యోజయన్యో ద్విజానాం
 జేవాప్రీతేన పూష్ణా స్వసమభివ కృతస్త్రియతాం సోఽరుణోఽవః.

స. శాతశ్శ్యామాలతాయాః పరశురివ తేమోరణ్య వహ్నిరివార్చిః
 ప్రాచ్యేవాగ్రే గ్రహీతుం గ్రహకుముదవనం ద్రాగుదస్త్రాగ్రహస్తః,
 ఐక్యం భిందస్త్వభూమ్యా రవధిరివ విధాతేన విశ్వప్రబోధం
 వాహానాంవోవినేతా వ్యవసయతువిపన్నామ ధామాధిపత్య. 54

స. పౌరస్త్వస్తోయదర్శోః పవనభివ పత, న్నావకన్యేవ ధూమో
 విశ్వసేవ్యావాదిసర్గః, ప్రణవ ఇవ పరం పావనోవేదరాశే,
 సంధ్యానృత్తోత్పవేచ్ఛో రివమదనరిపో ర్నాందినాంపీ నినాదః
 సౌరస్యాగ్రే సుఖం వో వితరతువినతానందనః స్వందనస్య. 55

స. పర్వాంతం తప్తచామీకరకటకతపేగ్లిప్తశీతేతరాంశో
 రాసేదత్స్యందనాశ్వానుకృతిమరకలే పద్మరాగాయమాణః,
 యస్సోత్కర్షాం విభూషాం కురుతభవకులత్క్షాభృదీశస్యమేరో
 రేనాన్యహ్నోయదూరం గమయతుసగురుః కాద్రవేయద్విషావః. 56

చ. హరులకు నాయకాగ్ర్యుడు, సమాభిరుచివ్రతి, సర్వసాక్షి, యే
యరుణుడు, దుల్యమైచను వయోధికభావము, గోవుఁబోలెఁ బై
హరినడిపింపఁ, బతుముల నార్పుచు, దృక్పూర్తిబద్ధమత్సరుఁ
గరుడుని నోర్పు, ధామనిధి నవ్యుడుమీ యఘమాతఁ డేర్చెడుఁ.

మ. వినతుల్దవ్వన, నర్పితార్హ్యులు, వివిన్వీక్షింప సిద్ధాఘముల్
ఘననీహారకణస్రుదిందుకరసంఘుబాని, శీతార్తుడో
యన, బృష్టంబున నర్కుగొల్పు, మును గాఢాదీపచుండేతఁడా
యిచసూతుండెసఁగించుగావుత భవతేనత్వమున్నేకువఁ. 52

మ. కడునాస్థ న్దగనంబునఁ హరిపదాక్రాంతి న్దరుఁ, రత్నలఁ
విడువన్నేకువ, సంజసంహృతి, స్వతంత్రించుఁ, వడికొలాఘనం
బిడువేళా ఘనతన్విజేశునకు, వీర్యేడ్యస్వతస్త్రాత్రుడే
దెడుఁబోల్చెం దనుమెచ్చి ప్రాద్దనగ్రహాధీడ్యంత మిమ్మెప్పుడుఁ. 53

మ. తిమిరారణ్య కృశానుకీలమొ, ద్యుభూదేశైశ్శక్తిభిద్రత్నమో
తమియదీపవద్రెంచు గొడ్డలియొ, బోధసప్తయోలోకపుం
గుమికిం, బ్రాగ్భూతి గాముల న్దుముదము ల్లోయంగ ముఁజూచు హ
స్తమొ, ధామాధిపయంత, యుష్మదఘశబ్దము ల్లోలంగించెడుఁ. 54

మ. పాగలాగ్ధికి, దూర్పుగాలిసలె మబ్బుంగాచుకుఁ, బావనం
బగు నోంకారముపాలికఁ శ్రుతికి, సంధ్యానర్తనాభ్యుద్యతా
జగవేష్వాసికి నందినాందిగతి, సూక్ష్మంబున్నలె న్నప్రప్తి క
గ్రహుఁడాదిత్యుని తేరికిచ్చు గరుడాగ్రప్రొప్పపుం డిప్టముల్. 55

మ. కడుమేలై వడితటంబు వెల్లులబొసంగం గాంచి, యందాకుడాల్
పడుకుల్దేరి హయంబులోయనఁ చలిర్ప, న్నడ్డబల్లెంపులా
గడరుం దాఁగుల భూభదీశునకు సారౌహారముంగూర్పనా,
నిడుమల్నేవ్వడి దవ్వగానిడు భుజంగేడ్డిద్యురుం డెప్పుడుఁ. 56

స. నీత్యాత్వాత్పృష్టకత్యా ఇవ నియమవశం వేత్రకల్పప్రతోద
 స్తూర్జం ధ్వాంతస్య రాశా వితరజనఇవోత్సారితే దూరభాజి,
 పూర్వం ప్రప్టోరథస్య ఊతిభృదధిపతీ స్తర్భయం ప్రాయతాద్వ
 స్తైరిలోక్యాస్థానదానో ద్యతదివసవతేః ప్రాకృతీహారపాలః. 57

స. పాశానాశాన్తపాలా దరుణ వరుణతో మాగ్రహీః ప్రగ్రహాన్ధం
 తృష్ణాం శృష్ణస్య చక్రే జహిహి నహి రథో యాతి మే నైకచక్రః,
 యోక్తం యుగ్యంకిముచ్చై శ్శ్రీవసమభిలషస్యష్టమం వృత్రశత్రో
 స్త్యక్తాన్యావేక్షవిశ్లోపకృతిరితి రవిశ్శాన్తి యం సోఽవతాద్వః. 58

స. వ జిజ్ఞాతం వికాసీక్షణకమలవనం భాసి, నోభాసి వహేన్
 తాతంనత్వాశ్వపార్శ్వం నయయమ మహిషం, రాక్షసాః వీక్షితాఃస్థ,
 సక్తీః సింహప్రచేతః, ఘన భజ జవం విత్తపావేదిత స్త్వం
 వందే శరేష్ఠి జల్పన్ప్రతిదిశమధిపాన్వాతు పూజ్ఞోఽగ్రణీర్వః. 59

స. నో మూర్ఛాభిన్న వాంఛ శ్శ్రీమవివశవపు ర్నైవ నాప్యాస్యశోషీ
 పాన్థః పథేతరాణి క్షపయతు భవతాం భాస్వతోఽగ్రే సరస్వః,
 యస్సంశ్రిత్య త్రిలోకీమటతి షటుతరైస్తప్యమానో మయూఖై
 రారాదారామరేఖామివ హరితమణిశ్యామలా మశ్వపక్షిమ్. 60

స. నీదన్తోన్త ర్నిమజ్జ జ్జడఖురముసలా నైకతే నాకనద్యాః
 స్కందంతః కందరాళీః కనకశిఖరిణో మేఖలాసు ఫలన్తః,
 దూరం దూర్వాన్ధలోత్కా మనకతదృపది స్థాన్నవోయన్నయాతాః
 పూజ్ఞోశ్వాః పూరయన్త్య స్తదవతు జవనై ర్హ్యంకృతేనాగ్రగోవః. 61

మ. జగముల్పూడికిఁ గొల్వొసంగ, దినరాజ్యస్వామి, తత్స్వందనా
గ్రగుడన్బాక్ష్మి కృతిహారి, సప్తహయ కక్ష్యల్పశ్యముల్పేసి, వే
త్రగతిం దోత్రమెసంగ, నిర్లితర మర్త్యశ్రేణినాదూరగం
బుగఁ బ్రాగ్దర్శిత భూభృదీశుడు భవన్తోద ప్రదుండయ్యెడున్. 57

మ. అపరాధీశునిచేతివో యరుణ యేలాప్రగముల్పట్ట, నా
సపడంబోకుము విష్ణుచక్రము, విశిష్టం జేకచక్రత్వమే,
ద్యుప్రవాహమును బూన్ప నష్టమముగా యోచింపకం, చిట్లు ము
క్తపరేచ్ఛాఖిల పార్కయంత్రితుడు సూతశ్రేష్ఠుడిష్టంబిడున్. 58

మ. కనుదమ్ము ల్వికసించె వజ్ర, తొలఁగెన్గంతు ల్భిక్షి, కాలవా
హనము న్వాజుల ప్రక్కకున్నడుపు మయ్యన్మోక్తి, రాకాసి వీ
క్షణమయ్యె, న్ననునాన్పుమోవరుణ, వేగంబాశుగాపొందు, నిక
వినుతున్నిత్రప శర్వమౌక్కిను, ఖరత్విడ్యంత ప్రోచున్తిమున్. 59

చ. తెరువరిప్రాద్ధముండు పటతేగడు వెల్లులఁగ్రాగి, యాసవోఁ
బొరయక మూర్ఖ, మేనువశము నివ్విడకా, స్యమునెండకేగెడున్
వారితమణిద్యుతుల్గురియు నశ్వసమూహపు లేతతోటచాల్
దొరకుట నేతఁడా, పదలు తూలెడు మికతనిస్ఫజించుటన్. 60

మ. చరణంబుద్దిగఁజాటి మేలుగుహలన్, స్వర్వాహినీసైకతాం
తరమజ్జన్తు సలత్తురాంచల జడత్వప్రాప్త భేదంబులై
హరిదశ్శస్థి, దూర్వలన్భ్రమముచే నర్కాశ్వము ల్నిల్వను
త్వరధేయంచు నదల్చు నేతఁడదినింపన్దాత్రమికాతఁడా. 61

అథ రథవర్ణనమ్

- స. పీనోరఃప్రేరితాభై శ్చరమఖుఃపుటాగ్రస్థితైః ప్రాతరద్రా
వాదీర్హంఘైరుదస్తో హరిభిరపగతాసంగనిశ్శబ్దచక్రః,
ఉత్తానానూరుమూర్ధా వనతిహతభవద్విప్రతీపప్రణామః
ప్రాణే శ్రేయో విధత్తాం సవితురవతరన్వోమ్యమవిధీం రథో వః. 62
- స. ధ్యాంతోఘధ్వంసదీక్షావిధి గురువహతా ప్రాకృహస్రం కరాణా
మర్యన్మా యో గరియః పదమతులముపానీయతా ధ్యాసనేన,
సశ్రాంతానాం నితాంతం భరమివ మరుతామక్షమాణాంవిసోఘం
స్కంధాత్కంఠం చ జన్వోవృజినవిహతయే భాస్వతస్స్యందనోఽస్తు.
- స. యోక్త్రీభూతాన్రథస్య గ్రసితుమివ పురో దందరూకాన్దధానో
ద్వేధావ్యస్తాంబువాహో వలివిహితబృహత్పక్షవిక్షేపశోభః,
సావిత్రస్స్యందనోఽసౌ నిరతిశయరయప్రీణితానూరురేనః
క్షేపీయోయోగరుత్మానివ హరతు హరీచ్ఛానిధేయప్రచారః. 64
- స. ఏకాహేనైవ దీర్ఘం, త్రిభువనపదవీం లంఘయన్వో లఘిష్ఠః
పృష్ఠేమేరోర్ధరీయా న్దలితమణిదృష త్త్విం పిపింషశ్శిరాంసి,
విశ్వన్యేవోపరిష్టా దపిచ పునరథ స్తాదివాస్తాద్రిమూర్ధ్ని
బ్రహ్మస్యావ్యాత్సజాతో దురధిగమపరి స్పందనః స్వందనోవః. 65
- స. భూర్ధ్వస్తాగ్ర్యగ్రహాణి ధ్వజపటపవనాంధోళితేందూని దూరం
రావశాగ్రాసాభిలాషాదనుసరతి పున ర్దత్తచక్రవృథాని,
శ్రాంతాశ్వశ్వాసహేలా ధుతవిబుధధునీ నిర్ఘరాంభాంసి భద్రం
దేయాసుర్వో దపీయో దివి దివసపతే స్స్యందన ప్రస్థితాని. 66
- స. అక్షేరక్షాం నిబధ్య ప్రతిసరవలయై ర్యోజయంత్యో యుగాగ్రం
ధూస్తస్సంభేదత్తధూపాః ప్రహితసుమనసో గోచరే కూబరస్య,
చరాం చక్రే దధతోమలయజరజసా సిద్ధవధ్వస్త్రిసంధ్యం
సందంతేయం ద్యుమార్గై స నుదతుదురితాన్యంశుమత్స్యందనోవః.

రథవర్జనము

మ. వెనుగా బిట్టలయంచులన్నిలిచి ప్రాకృష్టిధర్మపరదేశ్యముల్
 పెనుటొమ్ము బ్విద్రుపన్దాగిళ్ళు దువుల్లేలనడవొనగొమ్ము
 త్తను, దొలెందును లేమిమూవయరి సుత్తానుం డను
 ర్థనతిన్వింతగ మ్రొక్క వేగం జను తేరొన్నరము మిమ్మేలెడుకొ.

మ. కరసాహస్రము ధ్యాంతభంగ గురుదీక్షా బంధురంబోష్ఠ భా
స్కరుడెక్క న్వహియింపలే, కలిభరాక్రాంతి న్నమస్తస్మై న
న్గరుణాపూర్ణ త నోభజించెడు మరుత్కంఠంబు వేరిండెదా
యరదంబామయ దావవారిదము మీకా క్రిచ్చి దాపాదియా. 63

మ. హరివాంఛావశసంప్రచార మతిరంహఃప్రీతితానూరువుక్
 స్థరణిన్యంవనమేది యగ్రమున యోక్తవ్యాళము చ్చిగ్గిం నాఁ
 బరగం బాయలువడ్డ మేఘవితతు ల్పక్షంబులట్లోప్ప వి
 స్మరంబోయన మించునయ్యది కౌలల్ శోధించి తూలిం చెడుక్. 64

మ. సులువెంతేనొకనాట ముజ్జగముల నొప్పారలంఘించుటక
బలువెంతే గనకాద్రిశృంగముల రత్నమ్ముల్లలంగించుటక
వెలయున్లోకముపైనో యస్తశిఖిరోర్విం దద్దయుం గ్రిందనో
విలసిల్లుననవితేరమేయగతి దుర్వికల్మలంగించెడుక.

మ. గ్రహముల్పూర్వ తిముందురాలగఁగఁబతొకంజుండ్రుమయ్యాలయూఁ
గ, హతంబొప్పుగ రాహురా మరలఁ జక్రంపు న్నెగుల్సాపుచున్
నహనశ్రాంత తురంగమోచ్చస్థిత హేవాకోద్ధృత స్వర్ధునీ
లహసుల్బారు రథప్రచారములు శ్రీలం జాలమిమ్మేలెచున్. 66

మ. అమరస్త్రీలు ద్రిసంధ్యమేరథము సమ్యగ్భక్తితో మ్రొక్కి, య
క్షముననక్షయమర్చి, కాడికొన ప్రకృతములంగూర్చి ధూ
పము ధూప్తసంభమునందు గూబరమున న్నందములర్పించి, చ
క్రమునం న్నందమలంది, కొల్లు, రది దుష్టశాసనముననుకూలము. 67

స. ఉత్తీర్ణ స్వర్ణరేణు ద్రుతఖురదళితా పార్శ్వయో శృశ్వదత్తైః
రక్తాంతభ్రాంతచక్రక్రమనిఖలమిల న్నేమినిమ్నా భరేణ,
మేరోద్ధూర్ధ్వస్యఘం వో విఘటయతు రవేరేకవీధీ రథస్య
పోష్టోదకాంబురి క్త ప్రకటితపులినోద్ధూసరా స్వర్ధనీవ. 68

స. సంతం నాకాలయానా మనిశముపయతాం పద్ధతిః పక్షిరేవ
జోదో నక్షత్రరాశే రకృశరయమిశచ్ఛక్రపిప్రస్య ధూళిః,
హేషాహ్రదో హరీణాం సురశిఖరిదరీః పూరయన్నేమినాదో
యస్యావ్యా తీవ్రభానో స్పదివిభవి యథా వ్యక్తచిహ్నోరథోవః.

స. నిస్సృదానాం విమానావళివితతదివాం దేవబృందారకాణాం
బృందై రానందసాంద్రోద్యమమపి హహతాం విందతాం వంచితునో,
మందాకిన్యామమందః పులినభృతి మృదు ర్నందరే మందిరాథే
మందాలై ర్నండితారం దధదరి దినకృతస్త్వందసస్తాన్మదే వః. 70

స. చక్రీ చక్రారపక్షిం హరిరపిచ హరీక్ష ధూర్జటిర్ధూర్ధ్వజాంతా
నతుం నక్షత్రనాథోఽరుణమపి వరుణః కూబరాగ్రం కుజేరః,
రంహస్సంఘస్సరాణాం జగదుపకృతయే నిత్యయుక్తస్య యస్య
స్తౌతి ప్రీతిప్రసన్నో స్వహమహిమరుచే సోవతాత్స్వందనోవః. 71

స. నేత్రా హీనేన మూలే విహితపరికర సిద్ధసాధ్యై ర్చరుద్భిః
పాదోపాంతేస్తుతోఽలం బలిహరిరభసా కర్షణాద్బద్ధవేగః,
భ్రామ్య నోవ్యమాంబురాశావశిరకీరణ స్యందనస్సంతతం వో
దిశ్యాల్లక్ష్మీమతుల్యా మతులితమహిమేవాపరో మందరాద్రిః. 72

మ. కనకత్వాధర శృంగలగ్న, హయరింఖాభగ్న, పార్శ్వద్వయా
ఘనవిక్షిప్త పరాగ, నిత్యభరభుగ్న భ్రాంత చక్రాంతని
మ్న, నిజోష్ఠోద్ధృత వారిద్యశ్యపులినా మర్త్యప్రపంత్యాభ, భా
నుని తేరొక్కటి యేగువీధి యఘమున్నూలిచి యేలున్తిముఖ. 63.

చ. సవినయులై సమస్కృతులు సల్పగ నెప్పుడు నేగుదెంచు బల్
దివిజులబంతి, పద్ధతి, యుద్ధిర్లరయోద్ధర. చక్రచూర్ణితౌ
డవ నివహమ్ము, దుమ్ము, ఖనటద్ధయ హేషలు, నేనిఘోషముల్
దివి, భువిబోలె జహ్నుములు దేనికీటులై వితేరదేలెడుఖ. 69.

మ. యతనాస్పందవిమానిబృందము లమందానందులై చెందియున్
గతవేగంబున, వందనంబులిడ నందన్లేక, ద్యోసింధు నై
కతమందించుక మందతంబొరయఁ జక్క న్తంకిరన్తందర
స్థితి, మందారములుం త్రుదేనియరి, నాతేరార్కమిచ్చున్ నిరుల్. 70.

చ. ఆరయఁ ద్రిలోకియంకిరుగు నర్కుని యేయరదంపుఁ జక్రమం
దరములబంతిఁజక్రి, హరి యాహరుల, న్వరుణుం డనూరు, గూ
బరము గుబేరుడు, స్ఫురలు భాసురవేగము, నక్షమున్వల
క్షురుచి, రుచిప్రసాదయతి సన్నుతియింతురు మిమ్మదేలెడుఖ. 71.

మ. బలేహర్యత్కటకర్షణాత్తర యమాష్టస్వాధృతౌ వేల్పుట
య్యలు పాదావనినిచ్చమెచ్చగను నేత్రాహీన మూలాహితౌ
జ్వలబంధంబు వియత్పయోనిధి పరిభ్రాంతం బతుల్యంపు ల
త్తులు మీకుం దరిగొండ రెండవది నాఁజోద్యేన యానందిడుఖ. 72.

మండలవర్ణనమ్

స. యజ్ఞాయో బీజమహ్నో మహతతిమిరం చతుషా మంజనం య
ద్వారం యన్తు క్షిభాజాం యదఖిలభువన జ్యోతిషామేకమోకః,
యద్వృష్ట్యంభోనిధానం ధరణిససుధాపానపాత్రం మహద్య
ద్విశ్వాదీశస్య భాసా తదవికలమలం మంగళం మండలం నః. 73

స. వేలావర్ధిష్ఠ సింధోః పయథివ ఖిమివా ర్ధోద్గతాగ్ర్యగ్రహోషు
ప్రోక్షోన్నస్యచిహ్నా ప్రసవమివమథో రాస్యమస్యన్తనాంసి,
ప్రాతః పూర్ణోఽశుభాని ప్రశమయతు శిశ్నేఖిరీభూతమద్రేః
పౌరస్త్యసోద్గతభస్తి స్తిమితతమతమః ఖండనం మండలం నః. 74

స. ప్రత్యుప్తస్తప్తహేమో జ్వలరుచిరచలః పద్మరాగేణ యేన
జ్యాయః కింజల్కపుంజం యదళికులశితేరంబరేందీవరస్య,
కాలవాత్సలస్యచిహ్నం మహిత తమమహా మూర్ధ్నిరత్నంమహద్య
ద్దీప్తాంశోః ప్రాతరవ్యా త్తదవికలజగన్తండనం మండలం నః. 75

స. కస్తూతా తారకాణాం పతతి తసురనశ్చాయబిదుర్యథేందు
ర్నిద్రాణా దృక్స్వరారే రురసి మురరిపాః కాస్తుభోనోద్గతస్తిః,
వహ్నేస్సాసహ్నవైవ ద్యుతిరుదయగతే యత్రతన్తండలం హో
మార్తాండియం పురీతా ద్దివిభునిచతమాంసీవ ముష్ణన్తహంసి. 76

స. యత్పాప్రచ్యాం ప్రాక్షకాస్తి ప్రభవతిచయతః ప్రాచ్యసాప్రజ్ఞహానా
దిద్ధం మధ్యేయదహ్నో భవతి తతరుచా యేనచోత్సాగ్యతేహః,
యత్పర్యాయేణ లోకా న్ప్రీతపత జగతాం జీవితం యచ్ఛతవో
విశ్వానుగ్రాహివిశ్వం సృజపపిచరవే ర్తండలం ముక్తయేస్తు. 77

స. శుష్యంత్యూధానుకారా మకరవసతయో మారవీణాం స్థలీణాం
యేనోత్తప్తాఃస్ఫుటాతోర్ధుడితితిలతులాంయాంత్యగేం ద్రాయుగాంతే,
తచ్ఛండాంశోరకాండ త్రిభువన దహనా శంకయాధామకృత్స్నం
సంహృత్యాలోకమాత్రం ప్రలఘువిదధత స్తాస్సుదే మండలంనః. 78

మండలవర్ణనము

చ. పగళుల దొడ్డవిత్తనము, బాధితలైమిర చాతుషాంజనం
బు, గవను ముక్తకోటికెది, మూడుంజగంబుల వెల్లులెల్ల బొ
ల్పుగు నొకయిమ్ము వృష్టి సలిలాదినిమిత్తము గోరసామృతం
పు గరగ నిత్యపూర్ణము నభోమణి బింబము సంబరంబిడున్. 73

మ. ఎద నానందముఁజిమ్ము పుష్పసమయాన్యేష తస్సరల్లక్షణా
భ్యుదయంబో గ్రహముఖ్యతారకము లద్ధోదిత్వరంబుల్లగ్
జవలో, పొంగు పయోధితోయమొ తటిన్, బ్రతఃకుభృచ్ఛేఖరం
బదలించు న్రవిబింబ మంధతమసం బల్లెల్ల దుఃఖంబులన్. 74

మ. ఎదిప్రత్యుష్ణము తప్తహేమధరణీ భృత్తోణి, మాణిక్యమా
నెది యిందిదిర బృందసుందర సురాధ్వేందీవరాభ్యంతరా
స్పద కింజల్క సమూహమా, సమయసర్వశ్రేష్ఠ మూర్ధంబునం
దెది సద్రత్నము, లోకమండన మహస్కృద్బింబ మద్దేలెడున్. 75

మ. త్తయముంజెందెడు చందమామ, యింక జొక్కల్లాచు నెవ్వండు, హృ
చ్చయ హృన్నేత్రము నిద్రితంబు, హరివక్షఃకొస్తుభం బప్రభో
చ్చయ, మగ్నిద్యుతి ద్రాక్షిరస్కృతి, వివస్వద్బింబ మాప్తోదయం
బయి యిర్లల్లెది దోచు వెల్లులిటు లద్దానందము వ్రీకిడున్. 76

మ. పరఁగుందూర్పునఁ దొల్తనెద్ది, యుదయింపం దూర్పునొనెద్ది, వా
సరవధ్యంబున దీప్తమానెది, తతోస్రంబెద్ది చేయుంబవల్
వరుసన్లొకములం దపించునెది, జీవమైది లోకాలికిన్
భరణితాపదనకారి యానవితృబింబం బుత్తమార్థంబిడున్. 77

మ. మరుశుష్కంబులను న్నహాంబులు; గులక్ష్మేధ్రంబులు న్పెట్టియ
ద్వారతాపంబున నడ్డెయ్యాను దిలమాత్రంబు ల్యుగాంతంబునన్;
బరిరక్షింపఁ ద్రిలోకి, వేడియుడి సర్వంబున్నసాదించు శ్రీ
కరమా వెల్లెది; భానుబింబమది ముత్కలాగమువ్రీకిడున్. 78

స. ఉద్యద్ధ్యద్ధ్య నవాప్యాం బహులతమతమః పంకపూరం విదార్య
ప్రోద్ధిన్నం పత్రపార్శ్వే వ్యవీరశమరుణ చ్ఛాయయా విస్ఫురంత్యా,
కల్యాణాని క్రియాద్వ్యః కమలమివ మహన్తండలం చండభానో
రనీతం తృప్తిహేతో రసకృదలికులాకారిణా రాహుణా యత్ .79

స. చతుర్దక్షద్విజో యన్న తుదహతీ పరంపూరయత్యేవ కామం
నాస్తం జుష్టం మరుద్భిర్య దిహానియమినాం యానపాత్రం భవాభౌ,
యద్వీతశ్రాంతి శశ్వద్భిమదసిజగతాం భ్రాంతిమభ్రాంతిహంతి
బద్ధస్యావ్యాద్విరుద్ధక్రియమపి విహితాథాయ తన్నండలం వః. 80

ఇతి మండలవర్ణనమ్.

అథ రవివర్ణనమ్

స. సిద్ధేస్సిద్ధాంతమిశ్రం శ్రీతవిధి విబుధైశ్చారణైశ్చాటుగర్భం
గీత్యా గంధర్వముఖైర్లుహురహిపతిభి ర్యాతుథానైర్యతాత్త,
సార్థ్యంసాధ్యైర్రుసీంద్రైర్రుచితమమనో మోక్షీభిః పక్షపాతాత్
ప్రాతఃప్రారభ్యమాణ స్తుతిరవతు రవి ర్విశ్వవంద్యోదయో వః. 81

స. భాసామాసన్న భావా దధికతరపటో శ్చక్రవాలస్య తాపాత్
ఛేదాదచ్చిన్నగచ్ఛ త్తురగఘురఘట న్యాసనిశ్శంకటంకైః,
నిస్సంగస్యందనాంగభ్రమణనికషణా త్పాతువస్త్రిప్రకారం
తప్తాంశుస్తత్పరీక్షౌ పరశవ పరితః పర్యటన్హాటకాద్రిమ్. 82

స. నోచ్చష్కం నాకనద్యా వికసితకనకాంభోరుహం భ్రాజితంతు
ప్లుష్టా నైవోపభోగ్యా భవతి భృశతరం నందనోద్యానలక్ష్మీః,
నోశ్మంగాణి ద్రుతాని ద్రుతమమరగిరేః కాలధౌతాని ధౌతా
నీధంథామద్యుమార్గే మ్రదయతి దయయా యత్రసోవ్యాదినోవః.

మ. వినుబావింజనియించి, యిర్లడుసునిరేబ్బించుచున్, బ్రతపా
ర్భవనవాంచప్పహులారుణద్యుతి వికాసంబొంది, గ్రాసంబు చే
కొన రాహుభ్రమరాళి మాటికినివెన్నో, నందముంజెందు పెన్
వనజంబ ట్లినబింబమెప్పుడు శుభప్రారంభము ల్పీకిడున్. 79

శా. అయ్యున్దక్షవిరోధిక, న్నగును గామాపూరణం; బోడదా
నయ్యున్ సంస్కృతివార్ధియోగికి, మరున్నాస్తంబు; శశ్వద్భ్రమం
బయ్యున్, విశ్రమ; మభ్రమంబును, హతాన్యభ్రాంతియై, విక్రియం
బయ్యున్, సుక్రియ, మర్కమండల మకళ్యాణంబులం బాపెడున్.

ఇది మండలవర్ణనము

రవివర్ణనము

మ. వినతిన్దైత్యులు చారణుల్చుటువులన్ వేనూరుపాముల్ మనో
ఘనతె న్తానులు, సాధ్యులర్ఘ్యధృతిఁ బటంబొప్ప మోతుల్ సుగీ
తిని గంధర్వులు సద్విధిన్విబుధులున్ ధీశుద్ధి సిద్ధిల్ నుతుల్
పొనరింపన్ జనపందితోడయుండు మిమ్ముంబ్రొద్దు పాలించెడున్. 81

మ. కడుదాపాటను గాటమాకిరణ చక్రంబంటఁగాక, న్రయం
బుడివోకుండఁగఁబాట, నశ్వఖురటం కోత్కర్తనం, చౌలకా
డెడుచక్రం జొరయంగ గీటునను, మూడింట న్బరీక్షించు కై
వడిఁ బెన్పుత్తడిగట్టు చుట్టు రవియుల్పాదించు మోదంబులన్. 82

మ. ఖనదిన్ బొన్వొరిదమ్మిభాసీలును శుష్కంబెంతయుంగాదు, నం
దనలక్షీవిభవంబు ముగ్ధమగు దగ్ధంబింతయుంగాదు; రు
క్తనగోచ్చుంగములెల్ల ధౌతములగు, స్తాథద్రుతింజెంద; వే
ఘనుడాత్తద్యుతి మూర్ధవం బొనరుపంగా నయ్యినుండోమెడున్.

స. భావంతస్యైవాంతహేతు ర్నభవతి మలినైకాత్మనః పాప్తనోఽపి
ప్రాక్వాదోపాంతభాజాం జనయతి న పరం పంకజానాం ప్రబోధమ్
కర్తా నిశ్చేయసానా మపితు నఖిలయః కేవలం వాసరాణాం
సోవ్యాదోగ్యమేచ్ఛా విహిత బహుబృహ ద్విశ్వకారోర్వ్యర్థమావః.

స. లోఽన్తోష్టావిచేష్ట శ్చితశయనతలో నిస్సప్తహీ భూతదేహ
స్సందేహీ ప్రాణితవేగ్య సపదిదశదిశః ప్రేక్షమాణోంధకారమ్,
నిశ్శాసాయాసనివృః పరమ పరవశో జాయతే జీవలోక
శ్చోకేనీవాన్యలోకా భ్యుదయకృతిగతే యత్ర సోరోవతాన్నః. 85

స. క్రామన్లోలోపి లోకాంస్తదుచ్చతి కృతావాస్థితః స్థైర్యకోటిం
న్యాణాం దృష్టిం విజిహ్వాం విదధదపి కరోత్యంతరత్యంతభద్రమ్,
యస్తాపస్యాపిహేతుర్భవతి నియమినామేక నిర్వాణదాయా
భూయాత్స ప్రాగవస్థాధిక తరపరిణామోదయోర్ముః శ్రియై నః. 86

స. వ్యాపన్నర్తుకాలో వ్యభిచరతిఫలం నౌషధీ ర్వృష్టిరిష్టా
నేష్టైస్తృప్యంతి దేవా నహి వహతి మరు నిర్మలాభాని భాని,
ఆశాశ్చాంతా నభిన్నన్యవధి ముదధయో బిభృతి త్సౌభృతః త్సాం
యస్తింస్త్రిలోక్య మేవం నచలతి తపతి స్తాత్ససూర్యః శ్రియై నః. 87

స. కైలాసే కృత్తివాసా విహరతి విరహత్రాసదేహోధకాంతః
క్రాంతశ్చేతే మహాహావధిజలధి వినా ఛద్దనా వద్దనాభః,
యోగోద్యోగైకతానో గమయతి సఃలం వాసరం స్వంస్వయంభూ
రూఘరిత్రైలోక్య చింతాభృతి భువనవిభాయ త్రభాస్వాసనోవ్యాత్.

స. ఏతద్గన్తండలంభే తడతిదినకృతస్తా ఋచోర్హింషి యాని
ద్యోతంతేతాని సామాన్యయమపి పురషో మండలేఋర్యజ్ఞాంపి,
ఏవం యం వేద వేదత్రితయమయ మయం వేదవేదీ సమగ్రో
వర్గస్సర్వాపవర్గోచకృతి రవికృతిసోస్తిస్తు సూర్యః శ్రియై నః. 89

మ. మలినై కాత్మకము ల్దొలంచు గురుపాపముల్ దమమైండెనా
వల; దబ్బములె గావు పాదగతుల న్బ్రాప్త ప్రబోధము మా
నుల బృందము; బగల్గెకా, దొనరుచు న్నోడుము; నిశ్లేకత్తు
ట్కలితానేక జగద్ధితుండు రవి మిగ్ర చుచ్చు ల్బలింపించెడున్. 85

మ. భువనంబనన్యముఁ బ్రోవఁ బ్రాద్దేతఁడు పోబోఁబ్రాణిలోకంబు శో
కవశంబొగతి నెజ్జఁజేరి తనుకాంక్షుండుఁటి యేప్రాప్త మొ
ద్దవలెన్ సుద్ధులు దర్శనూర్పురురలం దోచంగ నెచ్చొనిరుల్
వివశంబై మనసంశయంబు గనునా వేల్చిచ్చు నానందమున్. 86

మ. చలుఁడున్లోక పరిశ్రమంబున, నచాంచల్యుండు దర్శకు; లో
కులదృక్పక్షియడంచుచు, న్నడుమది న్నూర్పున్ను దృష్టి; జని
స్థలము న్దక్షికి, నిత్యనిర్వృత్తియిడ న్దానేతఁడొ ప్రాదృశా
త్యలఘియః పరిణామ భూముఁడిడు నయ్యర్కుండు మీకున్నిరుల్.

మ. ఋతువుల్దప్పవు; వైరులెండ; వెనగున్వృష్టుల్; మఖాశుల్కుభన్
వెతలంఁగాంచరు; గాలివీచు; బృథివి స్ఫురీక్ష్యభ్రముల్తోచు, న
పుతులు నీఱవుమేర; చుక్కలలరు; న్భద్రములొదిక్కు; లి
ట్లు తిరవ్వా త్రిజగము వెల్ల నెతఁడా లోకావృఁడేలు నిమున్. 87

మ. రజతాద్రిం గజకృత్తివాసుఁడు విహారంబారఁ జేయున్వియో
గజభీతిం దనమేనఁ జాననిడి; నాగస్వామివై శ్రాంతిఁబం
కజనాభుండు పరుండుమాయనిడి; యోగంబెల్ల ప్రాన్దానరో
జజాఁడుంబూను; నెతండు ప్రాన జగ; మానప్రాశ్వుఁడేలు నిమున్. 88

మ. ఇనబింబంబెదివెల్లవింట; నిదియాఋక్కుల్; రుచుల్సానుముల్;
సనునన్వారత పూరుషుండును యజుస్సంఘంబునా; వేదవి
జ్ఞనమిట్లేనిఁ ద్రయీమయుండెలియు; నాస్యర్థాపవర్గ ప్రదుం
డనపాయుండిడు బాలసూర్యుండు సముద్యచ్ఛిలు మీపాలుగన్.

స. నాకొకః ప్రత్యసీకక్షతిపటుమహసాం వాసవాగ్రేసరాణాం
సర్వేషాం సాధుపాతాం జగదిదమదితేరాత్మజత్వే సమేషి,
యేనాదిత్యాభిధానం నిరతిశయగుణై రాత్మనిన్యస్తమస్తు
స్తుత్య ప్రైలోక్య వంద్యైస్త్రీదశమునిగణై సోస్తుసూర్యః శ్రీయైవః.

స. భూమింధామోఽభివృష్ట్యాజగతిజలమయ్యాంపావనీంసంస్మృతావ
ప్యాగ్నేయ్యాందాహశక్త్యాముహురపియజమానాత్తికాంస్థాతితార్థైః,
లీనామాకాశవవామృతకరఘటితాం ధావంతపక్షస్య పర్వ
ణ్యేవం సూర్యోష్టభేదాం భవభవభవతః పాతుబిభ్రత్స్వ మూర్తిమ్.

స. ప్రాకాలోన్నిద్రపద్మాకర పరిమిళనావిర్భవత్పాదశోభో
భక్త్యా త్యక్తోరుశోద్ధతి దివినితాసూనుచా నీయమానః,
సప్తాశ్వాస్తాపరాంతాన్యధిక మధరయన్యోజగంతిస్తుతోఽలం
దేవైర్దేవస్సపాయా దపర ఇవమురారాతిరహ్నిం పతిర్నః. 92

స. యః ప్రప్టాపాంపురస్తాదచలవరసమభ్యున్న తేర్హేతురేకో
లోకానాం యస్త్రయాణాం స్థిత ఉపరిఽరం దుర్విలాఘ్నేనథామ్నా
సద్యస్సిద్ధ్యైప్రసన్నద్యుతిశుభచతురాశాముఖఃస్తాన్విభక్తో
ద్యేహావేహ ఇవావిష్కృత కమలరుచి సోర్విషామాకరోవః. 93

స. సాద్రిద్యూర్వీనదీశాదిశతి దశదిశోదర్శయన్ద్రాగ్దృశోయ
స్సాదృశ్యం దృశ్యతే నో సదశశతదృశి త్రైగిద శీయస్యదేశే,
దీప్తాంశుర్య సుదిశ్యాదశివయుగదశాదర్శితద్వాదశాత్తా
శాస్త్ర్యాశ్వాశర్కయస్యాశయవి వతిశయాద్దండశశూకాశనాద్యః. 94

స. తీర్థాని వ్యర్థకాని ప్రాదనదసరసీ నిర్ఘరాంభోజినీనాం
నోదన్వంతోను దంతిప్రతిభయమశుభం శ్వభ్రపాతానుబంధి
అపానాకాపగాయా అపికలుషముషోమజ్జతాం నైవయత్ర
త్రాతుంయాతేన్యలోకాన్సదిశతుదివసన్వైకహేతుర్హితవః. 95

మ. వివిషదైవైరి నిరాసిశౌర్యులు జగత్తే మాన్ధకాద్యుల్ శతా
హవముఖ్యు ల్సకలైల్ల నందను లదిత్యబ్జాసన్య; కై నక బుధ
స్తవనీయ త్రిదశర్షివంశితగుణా ప్తఖ్యాతి యత్సంశ్రితం
బవనాచిత్యపదంబు తద్రవి శుభ ప్రారంభముల్ క్షిణుక. 90

మ. ద్యుతిభూమిక్ భువివృష్టి వారిమయి దాహోచ్ఛక్తి నాగ్నేయి సం
స్కృతిచే బావని తైకలీన ససక్త తేన్వస్తా ప్తి యష్టాత్త ద
ర్శతిథి ప్రాప్తసుధాంశు వాత్త తరువువృద్ధుండు నానప్తథా
స్థితినిట్లున్నతిఁ దాల్చు సూర్యుడు భవత్తే మావహుండయ్యెడున్.

మ. ఒరుణ్డీతండు మురాంతకుండనగఁ, బ్రాగున్నిద్రపద్మాకరో
దర సంమేళనశోభిపాదుడును సప్తాశ్వాస్త లోకాధరీ
కరణామర్త్యసుతుండు భక్తిభరము క్తసోర్విరుశుక్కాశ్యసి
త్వరితోన్నీతుడు వింటు, సూర్యుడు భవత్సంరక్షకుండయ్యెడున్. 92

మ. అమృతస్తప్త, పురోచల ప్రచరనిత్యోన్నత్యహేతుండు, దు
ర్గమథామాఖిలవిష్టపో పరితలాగ్రస్థాయి యావిష్కృతా
సమసద్ద్యుతి స్వచ్ఛకాంతి చతురాశావక్త్రుడన్యాదృశం
డమరజ్యేషుండునాగ, థామనిధి సవ్యసిన్ధులన్తి క్షిణున్. 93

మ. సశచీశ త్రిగళ ప్రదేశసదృశాశంసా ప్రశస్యండు ముక్
వశముల్సేనెడు దర్శనంబుచ రసావారాశి కైలద్యుయు
ద్గిలన్దాదశహాపసర్వితజగత్తేమండు వాతాశిరా
డశవాద్యండు యనశ్వశాసీయిడు దీప్తాంశుండతండ్రిష్టముల్. 94

మ. ప్రాదముల్నిర్భరముల్లుదాబ్జినులు సద్యోపార్థ తీర్థంబుల
సుదధుల్నారక పాత హేతు భయదాం హోభంజ నాదక్షముల్
త్రిదశ ద్వీపవతీ జలంబులును స్నాతృక్షేమముం జేయవే
సదయండుండుజగంబుఁ బ్రోవజన; నాసప్తాశ్వుఁ డాప్తుండగున్. 95

స. వీరత్వాతాళపంకపుతమివ తమసాచైక ముద్గాఢమాసీ
దప్రజ్ఞత ప్రతర్క్యం నిరవగతి తథాలక్షణం సుప్తమంతః,
యాదృక్సృష్టేః పురస్తాన్నిశి నిశినిఖలం జాయతే తాదృగేవ
త్రైలోక్యం యద్వియోగాదవతు రవిరసా సర్గతులోద్దయోవః. 96

స. ద్వీపేయోస్తాచలోస్త్రిన్భవతి ఖలుసవవా పరత్రోదయాద్రి
రాయామిన్సుజ్జ్వలేందు ద్యుతిరిహదివసోన్యత్ర దీప్తా తపస్యః,
యద్వశ్యో దేశకాలావతి నియమయతో నోతుయందేశకాలా
వవ్యాత్స స్వప్రభుత్వాహితభవనహితో హేతురహ్నిమినోవః. 97

స. వశ్యతై రగ్ర్యగ్రహోడు గ్రసన గురుభరైర్నీ సమత్రై రుదత్రైః
ప్రత్యత్రై రీషడుత్రై రుదయగిరిగతో గోగణై ర్గారయన్తామ్
ఉద్ధాధార్పిర్వీలీనా మరనగర నగగ్రావ గర్భామివాహ్నీ
మగ్రేయోగ్రే విధతైగ్లవయతు గహసం సగ్రహ గ్రామణీర్వః. 98

స. యోనిసామ్నాం విధాతా, మధురిపురజితో, ధూర్జటిశ్శంకరోసా,
మృత్యుః కాలోఽలకాయాః పతిరపిధనదః పావణోజాతవేదాః,
ఇత్థం సంజ్ఞా డభిణ్ణాది వదమృతభుజాం యాయదృచ్ఛా ప్రవృత్తా
స్తాసామేవాభిధేయోనుగతగుణగతైర్వస్స సూర్యోవతాద్యః. 99

స. దేవఃఃఖాంధవసాన్స్యత్రిప్య సుహృదధవాచార్య ఆహోస్విదర్యో
రతౌ చతుర్ముదీపాగురురుత జనణోజీవితం బీజమోజః,
ఏవం నిర్ణీయతేయఃఃపితి సజగతాం సర్వదా సర్వదోసా
సర్వాకారోపకారీ దిశతుదశశతాభీశురభ్యర్థితంనః. 100

స. చత్వారిం శత్రుభాయాస్త్ర యమథచ పునర్వాజినాం షట్కముక్తం
పశ్చాన్నేతుర్ద్విషట్కం పునరపిచదశస్యందనసైన్యకముక్తం,
భూయోష్టేమండలస్య స్ఫుటమథచ రవేర్వింశతి శ్చీమయూరే
ణేత్థంప్రతః పరేద్యశ్శతక మనుదినం సూర్యనాయుజ్యమేతి.

మ. ఇదిపాతాళపుటస్సు నన్దునిగినట్లే కాంధకారావృత్తి
విదితం బూహ్యముగాక, తెల్వియును జిన్నల్లేక, లోఁగూర్చియె
ట్టిది ప్రాశస్త్యి, బ్రతిక్షచంబుగను నాతీవింద్రిలోకంబు స
ర్గదశాభోదయునేయియొఱిగి; దుష్కర్తంబతం డేర్చెడున్. 96

మ. అవునీదీవినిగ్రంకు కొండయె దదేయా పాహ్నుగట్టొంటనే
దవుమేల్వెన్నెల నిండుమాపిటనదేయా మండు రేపొండుచో
సవిత్తందేవికి దేశవేళలిటు వశ్యంబుల్పుత ద్వశ్యుడా
భువనత్రా కృతిస్వతంత్రుడు హితంబుల్లికు సూర్యుండిడున్. 97

మ. అతిభారగ్రసిత గ్రహగ్ర్యభము ప్రత్యగ్రం బువగ్రంబువ్య
గ్రతమంబించుక యుగ్రమింతయ సమగ్రంబద్రి, గోవర్ణము
ద్ధత దీప్త్యానృతసార పూర్ణిరిత దూద్యద్ధర్మయాగోవు సం
గతి గౌరంబొనరింప మున్నిడు గ్రహగ్రఫాత, యోగిగెడున్. 98

మ. అవు వేదాది విధాత, విష్ణుడజితుం, డార్యాసహాయుండు శంభు
భువు, ప్రేతేశుడు కాలుడర్థదుడు శంభున్నిగ్ధుడు, నాబ్బవకుం
డవువైశ్వానరు, డిట్లు సంజ్ఞలు డబిధాదుల్బలె న్నోలులం
దవు, నన్వర్ణములేనియందిరు డతండైశ్వర్యము ల్లికిడున్. 99

మ. కులదైవంబొ, గురుండొ, తండ్రీ, చెలియొక్కోయర్కుడాచార్యుండొ
వెలుంగో చుట్టమొ రక్ష దివ్వె బ్రతుకో బీజంబొ నేత్రంబొ వే
వెలుంగిట్లేమని నిర్ణయింపనగు నేవేళన్ననుస్తంబులొ
కులకెల్లొ సమకూర్పు గోరికలు మిను న్దేవుడాతండిడున్. 100

మ. వెలుంగుల్లల్వదిమూట నాటిటను దేవ్వుతు, ద్లివ్వుట్కమ్మనక
విలసత్సూతుడు పన్నొకంటరథము స్థింబమ్మ నిర్వాల్లిటక
సలినాప్తుండట నిర్వదిటఁ దనరన్నా డెంపు సూర్యద్యముల్
లలితమ్మల్నదువ న్నయూరకృతముల్లత్తుల్లనమ్మందెడిక.

స. శ్లోకాన్లోకస్యభూత్యై శతమితిరచితా శ్రీమయూరేణభక్త్యా
 యుక్తజైచతాన్పు రేద్యస్సకృదపిపురుషస్సర్వపాపైర్విముక్తిః,
 ఆరోగ్యంసత్యవిత్వం శ్రీయమతులబలంకాంతిమాయుప్రకర్షం
 విద్యామైశ్వర్యమర్థం పరమపిలభతే సోత్రసూర్యప్రసాదాత్.

సరసకవితాకళానిలయమహాకవి మయూరవరకవి విరచితమిదం
 సూర్యశతకం, సంపూర్ణమ్.

మ. పరిపూర్ణాయురరోగతాబల కవిత్వత్విట్సువిద్యారుచుల్
పరమున్దాంచు సకృన్ద యూరకృతభాస్వత్స్సోత్ర పాతంబునక
దురితంబుల్విడి, యన్వహర్ముఖమునందున్భక్తి నేతత్సవా
త్యురుపుణ్యస్థరణంబునేయ రవిసాయుజ్యాప్తి యాశ్చర్యమే.

చ. భవదుపమానతారుచిరభాస్కరవర్ణ్యమయూరసిద్ధకా
వ్య వరమనోహరాగ్ధ పరిభావనజాతకుతూహలోల్లస
న్నవచపలత్వపూర్ణనధునాతనకర్ణసుఖైషితాకృతాం
ధ్రవివృతిపద్యు, పద్వనజదాసుని, వ్యాసమునీశతస్సమా.

గద్యము. ఇది, శ్రీమత్కేశినకుర్తినివాస, వ్యాసలింగేశ్వర, కారుణ్యపా,
త్రాశ్వలాయనసూత్రా త్రేయసగోత్ర ప్రతిప్రస్తావ చాటుపద్యవతన
సమధిక సమధిగత సకలనరణాయక పారితోషికమహారాష్ట్రనివారణ
ప్రబంధ ప్రణేతృవేంకటమనీషిప్రపాత్రచ్చాత్రపుస్తకవిలేఖన, తైర్దికా
స్తరణ, విభూతి, పురాణపత్ర పత్రావళీవితరణ, సమస్తజనవాత్సల్య
కృతాస్పదమాతులోత్తరపద వ్యాసభట్టారకపాత్ర నిరుపాధిక
పాతనైక కార్యక్షుపిత సకలకాలతా సత్యాది సుగుణవిశాలతాజన
తాభినుత సనామకన్యాపరిణేతృ వేంకటాంతర్వాణిపుత్ర సీతారా
మాగ్రజాకుండివంశ్య వ్యాసమూర్తిశాస్త్రాగ్రీంద్రీకృతేష్టదేవతా
ర్చిత శ్రీమయూరాభిధాప్రసిద్ధ సంస్కృత మహాకవిప్రణీత సూర్య
శతకము సంపూర్ణము.

తెలుగుపద్యములకుఁ డిప్పణి

1. నేపథి = నిధి, సంభావిత = మన్నింపఁబడిన, సానువుల = చతుల, నిరామయసిద్ధి = ఆరోగ్యలాభమును. 2. (అదఱవఁ) ఈ = ఇచ్చుటకు, ముకుళాంత రాశ్రితన్ = (తామర) మొగ్గలనడుమునున్న అబ్జభేదము = తామర (మొగ్గ)ల వికాసమనెడు భౌండాగారముయొక్క విఘటనమును, కరములు = కిరణములను చేతులు, కాలత మో...చణమ్ములు = యమునివంటి నల్లని చీకటితోఁబఱచిన జనులవెఱుపుడిగించుటచేఁ బ్రసిద్ధములు, ఆర్కములు = సూర్యునిది. 3 ప్రభుని = ముంగిలి, వేగ = ఉదయమున, పాదములు = కిరణములనుకాళ్ళు. 4. మరీచులు = కిరణములు, విమల = స్వచ్ఛము, విభ్ర = సత్యము, దికాదశము = దిక్కులనువెఱుగులుకలదియు, అంబరంబు = ఆకాశమును పస్త్రమును. 5. పతి = చంద్రుడు, సతి = పతివ్రతను, రవిశిలా...ఆయుతములు = సూర్యకాంతములఁ బుట్టుకొనియొక్క ప్రత్యుత్థానముతో సంతటగూడినవి, అరున్ = గాయములు. 6. తొలొచి = తొలగించి. 7. రోదస్సీములు = భూమ్యాకాశప్రదేశములు, హరిన్ = వాచునది, తమోబల్కాత్తచిశ్వుంబులు = చీకటియను బలిచక్రవర్తివలన స్వీకరింపఁబడిన ప్రపంచముకలవి. 8. ఖలీర = కశ్యము. 9. వయః = సాలు, సీత్యులు, ప్రజా = లేగలు, జనులును, గోసనుజమ్ము = కిరణసమూహమును నావులమొద, కలము = ఓడ. 10. కలన = గొప్పతనముఁబట్టి. 11. ప్రపాత = సరకమునఁబడుట, లనువు = సూర్యమండలము. 12. రోచన = గోరోచనము, మరులు = పలపు. 13. విధి = బ్రహ్మ, బలుసూత్రములు = మహాసూతములు, పల్లాడలు = వివిధములు, నవాఖ్యలు = నూతనకావులు, తొమ్మిదిలెక్కలు. 14. ఎరగలికార్పిచ్చు, వాంత = వెడలింపఁబడిన, కక్కఁబడిన, అభిగులు = కిరణములు. 15. జిగి = కాంతి (దిన) వక్త్రము = ప్రాతఃకాలము, మొగమును. 16. తనుభానునిభానులు = బాలసూర్యకిరణములు. 17. వేల = తీరమున, విభుల = భూమి, నికాలమును, ప్రబుధులు = వికసించినది, మేల్కొన్నవారును. 18. వానరాహతము =

వగలు పొనుచుపడనిది. 19. లోకాలోక = లోక = చూడబడునదియు, అలోక = చూడబడినదియు, (ఈ పేరు) అనమర్థము = అర్థసంబంధము లేనిది, అజేగ = భయము. 20. జగదాస్తోత్రతి = సూర్యునివలన వెడలుటగల, శ్యామ = నలుపు, రాత్రి, విలయ = గ్రంథము, కఠిగుట, బాధ = మ్రేక్కుట, ముకుళించుట. 21. తారకా = చుక్కలు, నల్లగుడ్డు, వివరీతము = విరుద్ధధర్మములకలది. 22. డను = భూమి, దిక్కరీటుర...బోధార్థమే = దిగ్దజములకుండములను కొలచులనొప్పు నెత్తబడిన యగ్రములను బయలుపెడలిన తామరల వికసించు కేముటకో, విష్ణుపదము = విష్ణు పాదము, ఆకాశము. 23. విగమ = అంతము, పతంగ = సూర్యుడు, మిడుత. 24. ఆశా = దిక్కులు, కోరికలు, ఉదార = గొప్ప, తమంబు = చీకటి, అజ్ఞానము, భిల్ = జ్ఞానము, రుచి = జ్ఞానము. 25. తారక = చుక్కలు, తారకాసురుడు, ముత్తు = శీఘ్రము, శక్తి = బలము, ఆయుధవిశేషము, కల, సచ్చంద్రకాంత- ఆక్రమిత = అందముగు చుదురుని యింపై యొప్పు వెలుగును నగ్గిని గొట్టునఁ బొనుచు పలుచునది, చక్రని పీఠపుకన్నుల కడలమెఱయు కాంతిగల నెమిలిన వడిగ నెక్కువాఁడు, అంధకార = చీకటియందు, అంధకారాతి = శివునకు, పానకతమాజుడు = (అగ్నిపుత్రుఁడు) కుమారస్వామి. 26. తూలిక = చిత్తరువు వాయుమందె, ప్రత్యక్షుఁ = ప్రాతఃకాలమున. 27. రింఖా = డెక్కలు, ప్రవృత్త = ముందునడచు, మాంజిష్ఠ = ఎక్కువ ఎఱుపుతోఁగలియుం బచ్చరంగు, అరుణ = సూర్యుని. 28. వ్యక్తి = స్ఫుట శబ్దమును, అది...విభ్రాజితము, యావనముయొక్క ఆరంభమునందలి విరాసముతో నొప్పినది. 29. వింద్రియకము = చూడబడునది, ఇందు = విరాకము, ముక్తీద్యంబు = (ముక్తి) ఆధ్యాత్మికాది తాపకాంతిచేత, (ఈత్యంబు) పొగడఁదగినది, అజిష్ఠంబు = సూక్ష్మతమును, దుర్బలము = అప్రత్యక్షము, ఆముష్మికము = పరలోకమందలిది, ముని సంపేద్యంబు = యోగులకు గోచరము. 30. భవితంబులు = తాపఃబడినవి, సప్తార్చి = అగ్ని, సంత...టవులు = ఎడతెగని యెడుటడవులు, ఏర్పుకొ = కాలపును, ముదుర్దతి = సుతోహితశయము, బహుళకృత్యంబు = పెక్కుపనువులుచేయు పనులుచేయు శక్తి. 31. విగతా...ద్రియము = రంగు, నద్దు, చవి, తావి, తాకు, తెలియఁజాలని కన్నులు, చెవులు, నాలుక, ముక్కు, తొక్కయుంగల, కాలదష్టము = చేతయగు నల్లత్రాచుగఱచిన, వేగకొ, ఉదయమున, ఇనస్ఫూర్తులు = సూర్యకిరణములు. 32.

ఇవము = మంచు, (అ) దోహ = రాత్రియను, దోహ = దుర్బలములయొక్క, సంగ +
 ఆనంగ = కూడికను పోగొట్టునది, వదాన్య = దాత, సవిత్ర...చారము = సూర్యుని
 యందయపు కిరణముల ప్రసారము. అహితోత్పాదాస్పదంబు = కీడుఉడిగించు
 హేతువు. 33. శుభ్రరుచి = చంద్రునియొక్క, ఆసేవనక = చూడ, నుడుగనితనివి
 గలిగించునది. సవిభ్రమశ్రీచయరాజితంబు = మిక్కిలి విలాసముల, లేక యథార్థ
 జ్ఞానముల సమృద్ధుల గంపులనొప్పినది. దాచణ్ = రక్షించుటకు, నేచెడున్ = నేరు
 చునుగాక. 34. ప్రాక్కు...వాలము = పొడుపుగుట్టల మండలమను గుండ్రమగు
 పాదును, యామి...జ్వలము = చంద్రుడను, రాత్రిచేలి, బింబతో గ్రహింపబడిన
 సుధయను నీటితోఁ దడుపుటచే నొప్పు దానినిగా విద్రు...శంబు = పగడముఁబోలు
 పగలనుకెట్టు మొదటిచిగురు. 35. ఆరుణ...భ = అనూరునికాంతియను క్రొంబగడ్డ
 ములకాంతి, అంచ...ద్యుతులు = మెరియుచుక్కలను ముత్తైములలోపలినుండి వెడలు
 వెలుంగులు, పెరయన్ = కలియగా, నాశేషకృష్ణశ్రీ = చీకటి, లోపల ననూరుని
 యెఱుపును చుక్కలతెలుపును గలదిగాన, సమద్రము, పవడములు ముత్తైములలో
 నుండుటచేతనేగాక, కార్సర = చీకటి, ఔర్వ=బడబాసలము. 36. గానా నూనతన్ =
 పాటయందాధిక్యముచేత, శ్రుతులన్, నానావేద్యములన్ = వేదములచే ననేక
 విషయములచేత, భానంబు = వెలుంగు, లసి...తంబు = ప్రకాశింపజేయబడిన యాక
 సముగల. 37. కల్యే...లము = వేకువ నిండుకమెరియు, విరిదమంబు=నశించుచీకటి,
 విభూతులు = విశ్వర్యములు. 38. నూతన...దయము = సూర్యకాంతి క్రొత్త
 యెఱుపుగల ఆకులచే బరువముగల యడవులచే బ్రకాశింపజేయబడిన యందయ
 పర్వతముగలది, తామరపూదుమ్మ చాల్చుపక్షమున, పత్ర = రేకులు, పన = తామర
 కొలకులు, శేషము సమము, తనుతన్ నుతంబు = సూక్ష్మతచే న్తులింపబడినది. (కావన)
 వర్ణ...గమున్ = విడువదగినగోతుల లోతుప్రక్కలుగలది, పూదుమ్మ, పద్మగర్భ
 ములో బ్రక్కలనంటనిది, సమానసముద్దతంబు = ఒకప్పుడు పొడమిని, 39. స్ఫుట...
 లముల్ = విరిదమ్ములుగలనీళ్లు. 40. వ్యాస = విస్తారము, వివేకదుర్వచము = వేరు
 పాటుచే బలుకశక్యముకానిది. నిర్వాచ్యము = నిర్దోషము, ఉచ్చ చ...ధామము
 గొప్పదియై వెలుగు సూర్యకాంతి ఆమయభిదా, ఆరోగ్యము. 41. హరువిట్టు=ఆకాశము.
 42. అగ్రశాలి = అస్తావలమను శివుడు, సారుణబల్లవంబు = అనూరుడను నెట్టిని

చిగుళ్లుగల, కల్ప = వేకువ, దరభల్ల = ఇంచుక వికసించిన, ఆర...క్షిత = ఇంచుక
యెఱ్ఱనిదియు బచ్చనిదియనగు నాకాశమున మెలకువగలవారిచే జూడబడినది,
మిక్కిలి వలపుగల వెన్నునిచే నధికముగఁ గనుగొనబడినది, సిరి = కాంతియునులక్ష్మి,
ఆర్కి = సూర్యునిది. 43. మండోగ్ర = బింబమునెదుట, కల్పియందు, వెన్నచ్చి =
పెద్దవెలుగను మహాలక్ష్మి. 44. తఱున్ = చురుకుతోగొట్టఁగా, డిందక్ = తగ్గగా,
దివిషన్లోత్ర = మేరువు, తెన్ను = దారి, రవి...హేతుల = సూర్యకాంతములను
నరుఁగనందలి యగ్నిమంటలు. 45. ఘృణిపాత = కిరణప్రసార, సర్వదురున్యాయము =
అకాశమంత, భావత్కములు = మీవి. 46. పలుగురావట్టు = స్పటికభూములు,
మాణిక్య = కెంపులు, యంత = సారథి. 47. స్యందన = రథము, ప్రవహించుట,
హాగ...దృవుఁడు, (కాళియమద్దనునికి) కృష్ణునికి, గరుడునికి అన్న = (బలరాముఁడు,
అనూరుఁడు,) వర = రెండవ, కాళింది = యమున, తావన = సూర్యునిది,
సూర్యునికూతురు. 4. జోతలు = మొక్కులు, ప్రీ...వక్తములు = సిగ్గుపడు
కిన్నరస్త్రీల మొగములను. 48. స్వ...నాశలు = గుఱ్ఱముల వచ్చరంగ సంక్రమించిన
మేఘవజ్రులు, గల్లెములు వెల్కిలబడగా, డర...తుల = స్రవించు నెత్తురుగల
మొగముల యారుణ్యముచే, తరులక్ = చెట్లయందు. 50. ధర = పర్వతముయొక్క,
అపూర్వతక్ = శ్రోత్రదనముతో, ప్రహర = జాము, రుచి = వెలుగు, ఆనందము,
దోరంకొను = ఆరంభించు, కాశ్యపి = అనూరుఁడు. 51. హరులకు = గుఱ్ఱములకు,
సమా...ప్రతి = లక్ష్మినిచ్చు ప్రకాశము, సమత్వాభిలాషము, తప్పనివాఁడు, పయః =
ఈడు, పక్షి, అధికభావము = పెద్దతనము, దొరతనము, గోవు = ఎద్దు, పక్షముల
నార్పు = తనవారిని బాగుచేయు, తొక్కలాడించు, దృక్కు...శ్చరుక్ = (విను
చూడ్కులు) పాములయందుఁ దిరమగు పగలవాఁడు, కన్నులకుఁ జెవులకు నెప్పుడు
దేవీ, ఓర్పు = ఓడించు, ఏర్పు = కాల్యు. 52. వినతులు = మ్రొక్కినవారు,
ఘన...నంఘంబు = పెనుమంచు చినుకులరాలుచు చంద్రకిరణములగుమిని, మును =
ముందు, కావ్య+అదీపనుఁడు = కఱ్ఱలఁ బాగుగ మండించువాఁడు (కాష్ఠా) దిక్కును
దిక్కుగ మెఱయించువాఁడు, భవత్యేనత్వముక్ = మీదిక్కు కలిమిని. 53 హరిపదా
క్రాంతిక్ = అనూరుఁడు, గుఱ్ఱముల కాలినడకను, సూర్యుఁడు స్థిరరాశి సంక్రమణ
ప్రాప్తిని, లేక, సింహరాశి (స్వస్థాన) ప్రాప్తిని, రత్నలు = త్రాళ్లు, కిరణములు, సంఘక్ =

సాయకాలమున, సంహృతిఁ = త్రాళ్లవిగలాగుట (కిరణములు) మరలించుటయందును,
 లాఘవము = చిన్నతనము, తీణత్వము, ద్విజేకుపకఁ = గరుడునకు, చంద్రునకు,
 నేలాఘనతఁ = ఈమన పెద్దతనముచే, కాలాధిక్యముచే, వీర్యేఽద్య = శక్తిచేమెచ్చ
 దగిన, స్వతః = తనయొక్క, తోత్ర = చుకు, స్తోత్ర = పొగడికలవాడు, ఏదె
 ముఁ = రక్షించుగాక! తనుఁ = సూర్యుని, గ్రహధీద్యుత = (గ్రహరాజు)
 సూర్యునియొక్క సారథి. 42. తమి = రాత్రి, ప్రాసృతి = తూర్పునంగన,
 గాములు = గ్రహములు, యుష్వ...బ్జముఁ = మీ పాపములనుమాటలు సముతము.
 55. సూర్యా...ఇష్వాసికి = సంజయుదలి తాండవమునకు నన్నద్ధుడై (వివాకమును
 విజ్ఞుగల) శివునకు, సూక్ష్మాలు = అపవీకృతభూతములు, సృష్టికఁ = ఘాలప్రపంచ
 నిర్మాణమునకు, అగ్రగుండు = ముందు భాగమునుబొందు, గరు...చ్ఛ్రావ = గర్భ
 దునియన్న, అమృతము. 56. కులభూభృదీశునకుఁ = మేలపను రాజమాతాధిపతికి,
 భుజా...గురుడు = (నాగరాజులపగతుని) గరుమనియన్న, 57. దినరాజ్యస్వామి =
 పగళ్ళను సుస్థానమునకు దొర, ప్రాప్తితః = తూర్పును మొనటిద్వారము కావరి.
 పక్షహయకక్ష్యలు = ఏడుగుఱ్ఱములను నేడువహరాదు. వేత్రగతిఁ = బెత్తమువారి,
 ఇద్ధు = బీకట్టు, ఇతరమర్త్యశ్రేణి = చిల్లరమృగముక, ప్రాప్తిత భూభృదీశుఁ =
 ముందుమాపబడిన పెద్దకొండలను మహారాజులుగలవాడు. 58. అవ...చేరివి =
 (పడమటిదొర) వరుణుని హస్తమునందలివి, (సగ్గములు పట్టనేలా) విశిష్టాదులు = అతి
 శయముకలవి, ద్యుపవాహమ్మ = స్వర్గరాజగుఱ్ఱము, యోచిపకు = తలంపకు, ముక్త...
 యాత్రితుఁడు = ఇతరాపేక్షమాని యుదితను రక్షించు సూర్యునిచే నియమింపబడిన
 59. వశ్రీ = ఇంద్ర, శిఖి = అగ్ని, కాల = యను, వాహనము = దున్నను, రాకాసి =
 నిర్మలి, నాస్సుము = తడుపుము, ఆశుగా = వాయూ, వినుతుఁ = వినుపించెదను,
 విత్తప = కుదేరా, శర్వ = శివా, మ్రొక్కు = దండము. భువ్యధీద్యుత = పీఠీమిగు
 సారథి. 60. తెరువరియేతఁడు = ఏపథికుఁడు, ప్రార్థులుండు = సూర్యునెనుట, పార
 యక, మూర్ఖ = మూర్ఖిజుక, హరిత...చాలు = మరకతరత్నకాంతులు ద్రిష్టమను
 గుఱ్ఱముల గుంపను లేదోటలవరుస. 61. స్వర్వా...భేదములై = మిన్నేటియింక తిన్న
 లుదెగలుగు రోకళ్ళపటికి గిట్టుకొనల చునుటలేదు నెలసినపదై, హరిదశశ్చక్రం = ఆకు
 వచ్చరతనములనెల, ఉత్సర్గఁ = అతివేగముచే, నింపఁ = పూరించుటకు, త్రాక =

రక్షకుడు. 62. గిట్ట = డెక్క, ప్రాకృష్టికీత్రమందు = ఉదయాద్రిని, పెను =
 పాకాలమాలైన, విద్రువ = చెదరగొట్టగా, మొగిళ్ళ = మబ్బులను, తొలు = తగు
 లుట, మూవయరిక = ధ్వనిలేని చక్రముతో, ఉత్తాన = వెల్లిలబడిన, మూర్ధన
 లి = తలయొక్క (పెనుకకు) పంచుటచేత, వేగ = ప్రాతకాలమున, సౌర =
 సూర్యునిది. 63. కర... స్రము = వెలుగులను వేయిచేతులు, ధ్వం... రంబు = చీటి
 నడచుటయందు గొప్ప (బరువైన) నిశుమముతో నొప్పునవి, ఓప్పు = కలుగు, ఎది =
 విరళము, వేరొండు మరుక్కంధము = (ఆవహాదిసక్త వాయుస్కంధములలో నొక
 దానినివిడిచి) మరియొకవాయువు (గణమును) మూపును. 64. విదితరణి స్వందనము =
 విసూర్యరణము, విష్ణురథంబు = గరుడియోయన, (హరి)... నారము (గుణముల, విష్ణువు
 యొక్క) ఇచ్చుచుంటున్నది నడకగలది, అతి... అనూరువును = అతివేగముచే నుత
 సింపడ జేయబడిన (సారథి, అన్న) అరుణుడుకలదియు, అగ్ర... బరగ = ఎదుట
 (పగ్గములగు, పగ్గములపాటి) పాములుతినుటతో యననొప్పుగా, కొలలు = పాప
 ములు. 65. ఎంటేనినులువు = లఘుకము, ఎంటేనిబలువు = అన్నిటికంటె గురు
 కము, వెలయు... వైసో = (ఉదయముమొదలు) ప్రపంచమునకు మీరిదివలెను,
 ఆమేయగతి = నులువుబలువుమీరిది, క్రిందిదియని నిర్ణయింపరాని నడకగలది, దున్వి
 ద్యలు = భ్రమములు. 66. ముందు = ఎదుట, గ్రహములు = అంగారకాదులు, ధూర్
 హతి = బండికంటె తొలనుండు నిరుసుకొన తాకున, పతాక = జెండాగుడ్డచే,
 శోభంబు, బలాత్కారము, చక్రంపునెగులు = బండికల్లును సుదర్శన చక్రసంబంధి
 మైన బాధను, వహన... లహరులు = రథము పూనుటచే నలసినగుణముల నిట్టూర్పుచే
 లితో నెగయింపబడిన వేల్పుబేటిజెల్లువగలవి. శ్రీ = సంపదలచే, 67.
 త్రిసంధ్యము = ఉదయమధ్యాహ్న సాయంకాలముల, అక్షము = ఇరుసు. ధూప్తం
 ధము = విడికోలయనుద్రుచ్చోటు, కూబరము = నొక, ఆలంది = పూసి, దుష్కర్త
 ములు = పాపములను. 68. కన... లగ్న = మేరుశిఖరమందున్నది. హయ... గ్న =
 గుణముల డెక్కలచే నలిగినది, పార్శ్వ... పరాగ = యెడుప్రక్కల జట్టుముగం జిమ్మ
 బట్టి దుమ్ముగలది, నిత్య... నిమ్న = ఎడతెగని బరువుచే దిగబడి తిరుగుబండి కంటి
 మంచుచే బల్లమైనది, నిజ... అభ = తనదగువేడిచే (నావిరిగ) నెగయింపబడిన
 పరుగలది యగుటం గనుంగొనదగు నినుకతిన్నెలుగల చదలేటివంటిది, అఘము =

దుఃఖము, పాపము, ఉన్ములించి = వెల్లగించి. 69. పద్ధతి = దారి, ఉదీర్ఘ...నిష్ఠ, హమ్మ = కడువడినె సగుతన (బాడి) కంటిచే బిడిచేయబడిన చుక్కలనియగు గుంపు, ఖనటత్...హేషలు = మిటరర్తించు గుఱ్ఱములసకిలపులు, నేమిఘోషముత్ = చక్రాంతపుష్పములు. విదుమత్ = (మిమ్ము) రక్షించుఁగాత! 70. యత...బృందములు = ప్రయత్నముననిలకడగల (విహనములుకలవారు) దేవతలగుంపులు, ద్యౌ...నైకతమందుత్ = ఆకాశగంగయసుకలెన్నెలయందు, ముదిరత్...స్థితి = ఇల్లు పంటి మందరగిరి నునికితో, మందారములు = నందన ద్రుచునుములు, దేనియరిత్ = వియరదంపుఁజక్రమున, అర్కము = సూర్యునిది. 71. ఆరముత్ = రక్షించుటను, ఆరముల = ఆకులయొక్క, చక్రీ = విష్ణువు, హరి = ఇంద్రుఁడు, ఆహరులత్ = ఆరు రదపు గుఱ్ఱములను, కూబరము = నొగను, నురలు = శివాదిదేవతలు, భాసుర = శక్తి కము, అక్షముత్ = ఇరునును, వలక్షయచి = (వెలిపెయగు) చంద్రుఁడు, రచిప్రసాదయతి = ప్రేమచేసనుగ్రహసంబంధముగల, అది = ఆరభము. 72. చోద్య...నంబు = వింతయగు సూర్యునితేరు, తరి...నాత్ = వేరొక మందరమాయనఁగా బలి...రయము = (శక్తిగల గుఱ్ఱములు, బలిచక్రవర్తి, విష్ణువు) బాగుగూగుటచే నందఁబడిన వేగముగలది. ఆత్మస్పృహలు = ఫలించిన తమకొరికలుగలవారు, పాదావని...చరణప్రదేశము = ఉపాంత పర్వతభూమి, నేత్ర...బాధాబు = (సారథి శ్రేష్ఠునిచే), (కవ్వపుద్రాడైన వాసుకిచే) మొదట (గుదిరింపఁబడిన దిట్టమగు కట్టుకలది, వియత్...భ్రాంతంబు = చదలనుక డలిని దిరుగునది. అతుల్యంపులక్ష్యులు = సాటిలేని సంపదలు. 73. బాధి...నంబు = చీకట్లను రోగవిశేషములను బోగొట్టు కన్నులదైన, కాటుక, గవను = ద్వారము, ఆదినిమిత్తము = మొదటికారణము, గోర...గరగ = భూమియందలి నీరన నమృతమున కాబుకోర. 74. పుష్ప...దయంబో = పసంతము మొదటనించుకతోఁచు చిగుళ్లు పూలు మొదలగు చిన్నలపెసో, ఆర్థోదిశ్వరాలులు = సగముతోఁచునవి. ప్రాక...రంబు = ఉదయాద్రికిరోముఖి. 75. ప్రత్యుష్టము = తాపంబడినది. సుంధ్య = ఆకాశము. 76. హృ...న్నేత్రము = (కామారి) శివుఁడొసటి కన్ను, ద్రాక్షిరస్కృతి = శీఘ్రముగఁ బానుగుపడినది, పోఁచుత్ = బలిమిసప్తరశించును. 77. తతోస్త్రాబు = వ్యాపించజేయుబడిన కిరణములుగలది. భర...కారీ = పాలనమును నృషీనిజేయునది. ఉత్తమార్థాబు = ముక్తి. 78. మరుశుష్కంబులు =

హౌటిసేలవలె నొడినవి. యల్ = ఏబిబముయొక్క, ఉడి = ఉడిగి, సంహరించి,
ముక్కల్యోణములు = ఆరందములు శుభములును. 79. పత్ర = గుఱ్ఱములు, రేకులు,
అరుణ = అనూరునియొక్క, ఎఱ్ఱుని. 80. కామాపూరణంబు = మన్మథుని పృథ్విబొం
దించునని విరోధము, కోరికలు నిండించునని పరిహారము, మరున్నాస్త్రము = గాలిచే
జెదరఁగొట్టబడనిది, (దేవతలచే నేనింపబడినది) అని వ్యతిరేకము, శక్వద్భ్య)ముంబు =
ఎవ్వడు సంచరించుట, తప్స తెలివిగలదయ్యు, విశ్రమము = ఆయాసములేనిదని విభా
షణ, అభ్రమాంబులు, తప్స తెలివిలేనిదని విరోధము, ఆకాశమున లక్ష్మిగలదియని పరి
హారము. హతాన్యభ్రాంతి = ఇతరుల (చలనములు) బోగొట్టుననివిరోధము, విధ్యాజ్ఞాన
మునని పరిహారము. విక్రియంబు = ఇట్లు విరుద్ధములగు (విషిద్ధములు) వసులుగల
య్యు, సుక్రియంబు = సత్కర్మలు గలదియని విరోధము, నిర్దోషములగు గుణములు
కలదియు వేదోక్తకర్మలకుఁ గారణమునని పరిహారము. 82. తాలక = తగులక, ఆడెడు =
తిరుగు(బాగారములు, కాలుపు, కోత, గీటు, ఈమూఁటిచేఁ బరిశీలించురు. 84. భనదిక్ =
ఆకాశగంగయందు, పాన్వీరిదమ్మి = నికసించిన బాగారుపద్మము, ముగ్ధము = రమ్యము, రుక్ష్
= బంగారు, ధౌతములు = నిర్మలములు, గాఢద్రుతి = మిక్కిలి కరంగుట. 85. మనిన = నల్ల
నిది (పావము కవిసమయమున, చీకటిరూపమున) పాదగతులన్ = కిరణప్రసారములచే,
చరణములను బొందుటచే, ప్రబోధ = వికాసము, ప్రత్యక్షజ్ఞానము, తృప్త = ఇచ్ఛ.
86. దూఱి = దూషించి, సుద్దులు = మాటలు. 87. సుసృష్టిక = మంచిజ్ఞానమును, తస్తికి =
దావమునకు, నిత్యనిర్వృతి (నిత్యానందము) ముక్తి, ప్రాగ్జ్ఞా...భూముఁడు = ఉపాస
నారంభమునఁ దోచులోకములు తిరుగుటకుఁ గన్నులు చెదరఁగొట్టుటకుఁ దావమునకును
హేతువగు బాహ్యరూపముకంటె మిక్కిలి గొప్పదియైన, తిరముగ జనుల రక్షించి మంచి
జ్ఞానమునిచ్చి ముక్తిగలిగించు నాతర బ్రహ్మరూపముగలవాఁడు. 88. మఖాశులు =
శ్రతుభుజులు) దేవతలు, అప్పతులు = సముద్రములు. 89. గజకృత్రినానుఁడు =
(ఏనుఁగు రక్కసితోలు పుట్టుముగలవాఁడు) శివుఁడు చాన్ = పార్వతిని. 90.
రుచులు = వెలుగులు, అణు-పుడు = సూక్ష్మదయన బింబమధ్యమందలి పురుషుఁడు,
సద్గుణ = మోక్షము. 91. ఆహన = యజ్ఞము, బుధ...భ్యాతిక = విద్వాంసులచే
సద్గుణవందన, దేవతలచేతను, ముఖలచేతను నుతింపఁదగిన గుణములచే నరదేవ
త్రిచే, యత్సాక్రితంబు = విసూయ్యునికి ప్రసిద్ధము, తద్రవి = అసూయ్యుఁడు. 92. ద్యుతి

భూమిక్ = (కాంతి, కాంతికాధారము), భూమియనుమూర్తి, వారిమయ = జలరూప్య
 ఆగ్నేయ = అగ్నిరూప, పావని = వాయురూప, దర్శ = అమావాస్య, ఆత్మ తనువుక్ =
 సూర్యమూర్తి. 93. ప్రాక్... పాదుడు = సూర్యుడు తూర్పున వికసించిన (వద్ద + ఆకర)
 తామరకొలతులయొక్క మధ్యభాగముల కలియకచే నొప్పు కిరణముల యందముగల
 వాడు, విష్ణువు. ముందు మేల్కొన్న (వద్ద + కర) లక్ష్మియొక్క యతిచేతులచేత బట్టు
 టచే ప్రకటమగుచున్న యడుగుల చక్కదనముగలవాడు (సప్త + ఆత్మ) =
 (సూర్యుడు) విడుగుజ్జములచే లాగబడురథముగలవాడు, ఆత్మ = వ్యాపింపబడిన, సప్త =
 ఏడయిన, ఆతు = శీఘ్రముగ, ఆత్మ = ఆక్రమింపబడిన, అధరీకరణ = (సూర్యుని)
 వెనుకచేయుట, వి. హీనములుగఁ జేయుటచే, స్వ + ఊరుతుత్ = సూ. తనలోడల
 దుకిభిము, స్వ + ఉరుతుత్ = వి. తనగొప్పశ్రమము, కాశ్యపి = (కశ్యపునికొడుకు
 సూ. అనూదుడు. వి. గర్భత్తుడు. 94. అమృత సప్త = (సూర్యుడు) వర్ష జలమును
 నిర్మించువాడు, బ్రహ్మ మొదట జలమును సృజించినవాడు, పురో... హేతుండు =
 సూ. ఉదయగిరిశ్రేష్ఠమునను నెవ్వడును కీర్తినిగలిగించువాడు, (బ్రహ్మ) మొదట నిశ్చల
 మగు గొప్పనరముచే నెడతెగని వైభవమిచ్చువాడు, గాను = లేజము, సత్యభాగము,
 వద్ద = కమలములు, విష్ణునాభీకమలము, చతుర = సుందరములగు, ఆకావక్త = దిబ్బు
 ములు, చతుర్ = నాలుగు, ఆకా = దిక్కులయందు, వక్త = మొగములుకలవాడు,
 అన్యాదృశుండు = ఇతరునివలెఁ గనబడుచున్న, అనురజ్యేష్ఠుడు = బ్రహ్మ. 95. సదృశ
 ఆశంసా = సాదృశ్యముయొక్క (వాచు) లేమిచే, యదశ్చకాసి = విసూర్యునిసారథి
 96. అబ్జిశలు = నదులు కొలతులు, తీర్థ = జలము, అః హస్ = పాదము, ఊహ్యము =
 అనుమేయము. 97. డప = రాత్రి.

ప్రతి 1-3 రు. ఆ.

భక్తసంగ్రహము, సవ్యాఖ్యానము	...	1	4
అంధీకృతలఘుసిద్ధాంతకాముది	...	3	0
న్యాయకుసుమాంజలి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	3	
శబ్దమంజరి, శుద్ధప్రతి	...	0	12
డిటా (నాగరిలిపి చిన్ననైజా)	...	0	12

స్తోత్రములు.

దేవీఖడ్గమాల, చిన్ననైజా	...	0	2
తైల్లాక్యమోహనకవచము, త్రిపురసుందరీస్తోత్రము,			
త్రిపురాస్తవరాజము	...	0	6
సవరహస్తోత్రము, చిన్ననైజా	...	0	8
క్రిగుణరత్నకోకము, అంధీకృతాసహితము	...	0	12
హరిమిడేస్తవము, సాంధ్యతాత్పర్యము	...	0	4
శ్యామరాదండకము, సటిక	...	0	8
స్తోత్రరత్నవంచకము	...	0	8
వేదాంతడిండిమము, తాత్పర్యసహితము	...	0	4
దశావతారస్తోత్రము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	0	4
పరమేశ్వరస్తోత్రకదంబము, చిన్ననైజా	...	0	12
బ్రహ్మస్తుతి, ఆంధ్రతాత్పర్యము	...	0	3
భజగోవిందము, సటిక	...	0	3
మృత్యుంజయమానసికపూజ, చిన్ననైజా	...	0	2
ముకుందమాల, సటిక	...	0	6
రామబ్రహ్మమానసికపూజ	...	0	2
లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రము, సటిక	...	0	8
లక్ష్మీనారాయణహృదయము	...	0	8

వావిళ్ల రామస్వామికృష్ణులు అండ్ సన్స్,

292, ఎన్జునెడ్, చెన్నపురి.

